ХАЛҚ СЎЗИ

خلق سوزى

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ РЎЗНОМАСИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган | 1991 йил 18 октябрь, жума, 202-сон | НАРХИ ОБУНАЧИГА 7 ТИЙИН. СОТУВДА 10 ТИЙИН.

Ўзбекистон Республикаси

Президентининг

Фармони

ДАВЛАТ БОЖИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси ҳакамлик судлари ҳақида қонун қабул қилингунга қадар қуйидагилар белгилаб қўйилсин:

1. Ўзбекистон Республикаси ҳакамлик судларида кўриб чиқиладиган ишлар бўйича давлат божи Ўзбекистон Республикасининг республика бюджети даромадига тўланади ёки ундириб олинади.

2. Ўзбекистон Республикаси олий ҳакамлик суди ушбу фармонни мустақил республикалар (давлатлар)нинг тегишли ҳакамлик органларига маълум қилсин.

3. Ушбу фармон 1991 йил 1 ноябрдан бошлаб кучга киради.

Ўзбекистон Республикаси Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1991 йил 16 октябрь.

САМИМИЙ ТАБРИКЛАР

ЎЗБЕКИСТОН МУСТАҚИЛ РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ И. КАРИМОВГА

Ҳурматли Президент биз месхети турклар Сизни ва бутун Ўзбекистон аҳлини Мустақиллик билан чин юракдан табриклаймиз.

...Оғир уруш йилларида ўзбек халқининг бизга қилган яхшиликларини ҳеч қачон унутмаймиз. Отамизнинг ўрнига ота бўлган, онамизнинг ўрнига она бўлиб бизларни ўз бағирларига олган халқдан абадий миннатдормиз.

Янги, Мустақил қадамларингиз қутлуғ бўлсин, омон бўлинг! Бухородаги турк аҳли номидан.

Видадил ИЗЗАТОВ.

* * *

ЎЗБЕКИСТОН ЖУМҲУРИЯТИ ОЛИЙ КЕНГАШИ РАИСИ Ш. ЙЎЛДОШЕВГА

Ассалому алайкум варaҳматулло вабаракоту жанобларини Ўзбекистон Жумҳурияти мустақил истиқлол байрами билан, ватанимизнинг машаққатли келажагида барчамизга илҳомбахш этувчи Мустақиллигимиз тимсоли бўлган ой ва юлдузлар сурати туширилган байроғимизнинг тасдиқланиши билан табриклайман, жанобларига ва халқимизнинг ноибларига мушкул вазифаларини адо этишларида яратган оллоҳдан кўшойиш корларини сўраб эҳтиром билан юртдошингиз:

Обид ХОЖА, Файзулло МАРҒИЛОНИЙ

САУДИЯ АРАБИСТОНИ.

Қўналға манзилимиз: Марғилон шаҳар, 8 Март кўча, 33-уй.

МЕҲНАТНИНГ ҚАДРИГА ЕТАЁТГАНЛАР

ТИМИРЯЗЕВ номли жамоа хўжалиги пахта йиғим-теримини Бўка ноҳиясида биринчилар қатори бошламаган бўлса-да, йил бошида режаланган маррага пашқадамлар сафида келди. Даладаги ҳосилнинг режада белгиланган миқдорини йиғиштириб олиш учун икки ҳафта муддат кифоя қилди.

Аслида гап режанинг қачон, қандай қилиб бажарилишида эмас. Бугунги начорроқ турмушимизда ишни кўзини билиб меҳнат қилиб, даромаднинг чўғини кўпайтиришда. Аммо йил-ўн икки ой қилинган меҳнат маҳсулотини икки ҳафтада саранжомлаб олиш ҳам ишбилармонлик, албатта.

Маълумки, даромаднинг чўғи меҳнатга яраша бўлмаган жойда одамлар яхши ишламай қўяди. Сабаби равшан: ишласа-ишламаса, оладиган ҳақи ўша-ўша. Тимирязев номли жамоа хўжалиги раҳбарияти ана шу бесамара усулни бутунлай йўқотиш мақсадида 1990 йилдан бошлаб бригада пудрати усулини тўлиқ жорий этди. Ҳар қайси бригаданинг ўзида ҳам аниқ ички тартиб бор. Аъзолар ўз имкониятларига қараб маълум миқдордаги ерни ажратиб то кузги шудгоргача шу участкада ишлайдилар, пировард ҳисоб-китоб ҳам шу тартибда бўлади. Яъни ҳар кимнинг даромади ўзига тегишли ердаги ҳосилнинг чўғига боғлиқ.

Бундан икки йил муқаддам асинов тариқасида бошланган бу усул шу тариқа ҳамма афзалликларини намоён этди. Ери алоҳида бўлгани боисидан ҳар бир меҳнатчи ҳосилни тўлиқ ва бўлиқ қилиш мақсадида ғўзани яганалашдан бошлаб то машина теримигача бўлган даврда ҳамма тадбирларни экин айни талаб қилган пайтда бажариб ҳосил чўғини ошириш пайтида бўлаяптилар. Бу сафар ҳам машина теримини кечроқ бошлаб, режани барвақт бажаришнинг сабаби шу.

Биринчи теримда даладан йиғиштириб олинган ҳосил режадагига нисбатан 82 фоизга тенг бўлди. Бу — яхши натижа. Чунки 22-23 центнер ҳосил пишиб етилмагунча машина теримини бошлаш — ҳосилнинг бир қисмини йўқотиш деган гап.

Режа барвақт бажарилишининг яна бир сабаби шуки, йиғим-теримни уюштиришда моддий манфаатдорлик биринчи ўринга қўйилди. Чунончи, машинада терилган бир тонна пахтага 25 сўм, қўл теримида эса килограммига 40 тийиндан ҳақ тўланди. Шу тариқа айрим механизаторлар терим даврида 4 минг сўмгача даромад қилдилар.

Дарвоқе, хўжалик жамоасининг асосий ютуғи даромаднинг ошаётганидир. Масалан, ўтган йили хўжалик режадан ортиқча етиштирилган 600 тонна пахтани ўз ихтиёрича сотиш учун қолдирди. Ҳозир толага айлантирилган бу пахта хом ашё ҳолидагига нисбатан 3-4 баравар қимматга сотилаяпти (толанинг тоннаси 18 минг сўм).

Раҳбарларнинг тахминига қараганда бу йил режадан ортиқча ҳосил 400 тонна атрофида бўлади. Ўтган мавсумдагидан камайишининг сабаби — озиқа экинлари ва аҳолига иморат учун ер берилиши ҳисобига пахта майдони 150 танобга қисқарди.

— Кўпдан орзулаб келган кунларимизга етаяпмиз, — дейди хўжалик бошқаруви раиси Баҳром Хўжамов. — Анчагина мустақил ҳаракат қиладиган бўлиб қолдик. Қайси тадбирни қачон, қандай қўллаш энди ўз ихтиёримизда. Шундан фойдаланиб ҳосилни машинада икки марта тергач, ерга тўкилган пахтани аъзоларга ҳар танобига 120 сўмдан ҳақ тўлаб тердириб, майдонларни шудгорга тайёрлаяпмиз. Илгаригидек юқоридан буйруқ кутиб ўтирмай ерларни бир четдан тозалаб шудгорлашни ҳадемай бошлаймиз.

Бугунгача 900 таноб майдондан 2530 тоннадан зиёд ҳосил йиғиштирилиб олинди. Далада яна 6-7 центнер ҳосил бор. У ҳам йиғиштирилиб олингач, пировардида хўжаликнинг хазинасига тушадиган соф даромад 3 миллион сўм атрофида бўлади. Муҳими шундаки янгича усул шарофати билан механизаторларнинг ойлик даромадлари 800-1000 минг сўм, оддий меҳнатчиларники эса 400-500 сўм бўлаяпти.

А. ЙЎЛДОШЕВ.

Бир сессия ҳақида мулоҳазалар

МУНОЗАРА ЗАМИРИДАГИ МУШТАРАКЛИК

Таниқли шоиримиз Ғафур Ғулом «Самарқанд учун» шеърида қадимий шаҳарга қарата «Ўзбек халқи учун Ленинградсан!» деб хитоб қилган эди. Ҳар қалай шоир қилган муқояса бежиз эмас. Икки буюк дарё соҳилидаги икки қўҳна ва ҳамиша ёшаришда бўлган шаҳарнинг ўхшашлик томонлари кўп. Мен муайян вақт Ленинградда ҳам яшаганим учун буни равшан ҳис этиб келардим. Самарқанд шаҳар советининг яқинда бўлган сессиясида иштирок этгач, ана шу муштаракликнинг янги, замонавий қирраларини кашф қилдим.

Самарқанд шаҳар совети депутатлари фаоллик, умумий иш тақдири учун жонкуярлик борасида Санкт-Петербург ноибларидан ўтса ўтадиларки, асло қолишмайдилар. Бу анжуман мисолида жумҳуриятимизда гарчанд қоқилиб, сурилиб бўлса-да соғлом вояга етаётган, чиниқаётган демократиянинг ҳақиқий бўй-бастини кўрганлигимни ҳам холисона тақидлайман.

Аввалига ҳаммаси рисоладагидек бошланди. Шаҳар совети раиси Носир Ёқубов сессияни танаффуссиз икки ярим соатда туғаллашни таклиф этди. Буни кўпчилик маъқуллашди ҳам. Бироқ кун тартибидаги ҳар икки масала ғоят долзарб, «ёниб турган» муаммоларни ўз ичига олгани боис улар муҳокамаси қисқа фурсатда якунланишига кўзим етмади. Оқибатда шундай бўлди: сессия беш соатдан зиёдроқ давом этди.

Биринчи масала — шаҳар аҳолисига тиббий хизмат кўрсатишнинг аҳволи ва уни янада яхшилаш чоралари юзасидан шаҳар совети ижрокоми раисининг ўринбосари С. М. Аҳмаджонова маъруза қилди. Шунингдек, шаҳар совети соғлиқни сақлаш, табиатни муҳофаза қилиш, маориф ва маданият масалалари доимий комиссияси раиси, тиш даволаш шифохонаси бош врачи А. Я. Якутиловнинг қўшимча доклади тингланди.

Аммо депутатлар маърузалардан қониқмадилар. Бу аввало шунда кўриндики, С. М. Аҳмаджонова маъруза учун ярим соат сарфлаган бўлса, яна шунча вақт мобайнида саволларга жавоб қайтаришига тўғри келди. Иккинчидан, тиббиёт олийгоҳи кафедра мудири, профессор М. Ҳ. Самибоев, шу олийгоҳ профессори, Ўзбекистон республикаси халқ депутати В. И. Криворучконинг маърузаси пишиқ-пухта, тўлақонли эмаслигини таъкидладилар.

Эҳтимол айнан шунинг учун ҳам мунозара ғоят қизғин, жонли тус олиб кетди. Депутатлар шаҳарда соғлиқни сақлаш, табиий хизмат кўрсатишнинг аҳволи қониқарли эмаслигини рўй-рост таъкидладилар. Тўғри, кейинги йилларда бир сменада 480 беморга хизмат кўрсатадиган болалар поликлиникаси, 380 ўринли кўп тармоқли болалар шифохонаси, 130 ўринли туғруқхона барпо этилди. Болалар тиш даволаш поликлиникаси, 3-туғруқхонада янги бинолар қурилмоқда. Саломатлик учун ажратилаётган маблағлар йилдан йилга ошмоқда. Чунончи бу йил ана шу мақсадда ажратилган пул 1989 йилдагидан 11 миллион сўм кўпайди.

Бироқ шаҳардаги тиббий муассасаларнинг 75 фоизи мослаштирилган биноларда жойлашгани, бир бемор ўрни учун ажратиладиган майдон саҳни нормадаги 7—9 квадрат метр ўрнига 2,5—3 квадрат метрдан ошмаётгани, умуман шаҳарда бемор ўринларининг белгиланганидан тенг ярмига ҳам етмаслиги чидаб бўлмас ҳолдир. Ёки шаҳар чеккаси — темир йўл ортида 20 мингдан зиёд аҳоли яшагани ҳолда ақалли биронта поликлиника йўқлигини қандай баҳолаш мумкин?

Кимё заводи ишчиси З. Н. Шодиев ўз сайловчиларидан келган мактубни ўқиб берди. Унда кўплаб тиббий ходимлар беморларнинг қўлига қараши «дори ҳақи» ёки совға салом чўзилмаса яхши муолажа қилмасликларини ёзишибди. Айрим депутатлар бунга жавобан «аниқ фактлар борми» дея луқма ташлашди. Аниқ фактлар бўлсаку, бу хатни сессияда ўқиб ўтирмасдан маъмурий органга топшириш мумкин эди-да. Фактни эмас, тобора авж олаётган иллатни даволаш кераклиги айтилди. Бу шубҳасиз, жиддий чоралар кўришни тақозо этади.

Қабул қилинган қарорда шунга интилиш бор албатта. Ундаги «Шаҳарда тиббий хизмат кўрсатиш замонавий талабларга жавоб бермайди» деб тузатиш таклиф этилди. Бу таклиф юзасидан мунозара бўлгани йўқ. Агар шунақа дейиладиган бўлса, қарорнинг моҳияти тубдан ўзгартирилиши, шошилинч тадбирлар белгиланиши зарур.

Мунозара давомида фикрлар тўқнашуви, баҳс-тортишув авж олди. Айтайлик, айрим депутатлар тери-таносил, сил касалликлари шифохоналари шаҳардан четда бўлиши лозим десалар, бошқалари касалхона беморга имкон қадар яқин бўлиши лозим, гап санитария-гигиенага, озодаликка қатъий риоя этишда дея эътироз билдирдилар. Вилоят тасарруфидаги тиббий идораларнинг шаҳарга етарлича ёрдам кўрсатмаётгани айтиб ўтилди.

Иккинчи масала — шаҳар ички ишлар бошқармаси ҳақидаги ҳисобот юзасидан батафсил мунозара бўлмади. Депутатлар маърузачи, ички ишлар бошқармаси бошлиғи Б. А. Матлубовга қатор саволлар бериш, қисқа мулоҳазалар билдириш билан чегараландилар. Эҳтимол бунга сабаб шаҳар милиция бошқармаси тузилганига ҳали айтарли кўп вақт ўтмагани, қолаверса биринчи масала муҳокамаси анча вақтни (икки ярим соатни) олгани сабаб бўлгандир. Фикримча шаҳарда жамоат тартибини муҳофаза қилиш масаласига сессиянинг алоҳида мажлисини бағишлаш мақсадга мувофиқ эди. Чунки Самарқандда бу масала ,гарчанд маърузада айрим жиноят турлари камайган, жиноятларни очиш салмоғи ортгани билан боғлиқ рақамлар келтирилган бўлса ҳам ғоят ўткир муаммо бўлиб турибди. Уюшган жиноятчилик кўлами тобора кенгайиб бораётир. Ярим йил мобайнида 58 та жиноий гуруҳ фош этилди. Айниқса, ўсмирлар, ёшлар ўртасидаги жиноятлар ташвишга солади. Жамоатчилик билан милиция ўртасида ҳамкорлик, мустаҳкам алоқа ўрнатилмаган. Депутатлар бунинг сабабини айрим милиция ходимларининг ўзи шу номга муносиб эмасликларида, деб таъкидладилар. Ўз навбатида Б. Матлубов милиция ходимлари ҳақ-ҳуқуқини кучайтириш масаласини қўйди: масалан автомобиль инспектори қоидабузар ҳайдовчини тўхтатиб ўша заҳоти 10 сўм жарима солиши мумкин. Жамоат тартибини бузган, айтайлик, ахлатни белгиланмаган жойга тўкканлик учун жарима солиш, уни расмийлаштириш кўтара ташвиш. Шуни осонлаштириш керак. Токи милиция ходими зарур пайтда мустақил, дадил ҳаракат қила олсин.

Милицияни ҳар томонлама қўллаб-қувватлаш керак, албатта. Бироқ инсон ҳуқуқлари декларацияси, амалдаги қонунларга қатъий риоя этилиши зарур. Буни бир дақиқа ҳам унутиш мумкин эмас. Депутат Р. Ибодов бу ҳақда жуда ҳам ўринли изоҳ киритди.

Сессия ниҳоясида кўрилган ташкилий масала атрофидаги мунозара ҳам ғоят кескин тус олди. Шаҳар совети раёсати мажлисининг ижроком капитал қурилиш бошқармаси бошлиғи Р. Э. Нормуродовни ишдан олиш ҳақидаги қарори сессия иштирокчилари аксарияти томонидан қўллаб-қувватланмади. Овоз бериш натижаси ҳам шунга яраша бўлди. Бироқ сессиядан кейин шаҳар совети раиси ўринбосари С. М. Азимовнинг изоҳига кўра овоз беришда депутатлар сони етарли бўлмаганлиги учун бу масала очиқ қолади. Шу ўринда шаҳар совети раҳбарияти депутатларга ўз фикрини зўрлаб ўтказишга уринаётгани сезилиб турибди. Балким раҳбарият ва уни қўллаб-қувватлаган шаҳар халқ назорати комитетига Р. Э. Нормуродовнинг меҳнат фаолиятидаги камчиликларга оид маълумотлар кўпроқ маълумдир.

Шундай бўлса буни депутатларга рўй-рост ошкор этиб, масалани қатъий ҳал қилиш мумкин-ку. Бунинг устига шаҳар совети бу масалани ҳал қилишда ижроком раиси М. В. Ғаниев фикри билан ҳисоблашмаётганлиги ҳам таажжубланарлидир. Ахир ижроком раиси ўз «командаси» аъзолари учун масъул ҳисобланади-ку.

Анжуманда шаҳар жамоатчилиги вакилларидан бир гуруҳининг Самарқанддаги марказий майдонни Амир Темур номи билан аташ ҳақида таклиф киритиб ёзган мактуби ҳам ўқиб эшиттирилди. Бир неча лаҳзалик ҳис-ҳаяжонли мунозара ва теран сукунатдан сўнг ушбу мактуб атрофлича қараб чиқиш ва тегишли таклиф киритиш учун шаҳар совети ижрокоми қошидаги ном қўйиш комиссиясига топширилди.

Хуллас, сессия шу тариқа мунозарали, гоҳ ҳаяжонли, гоҳида ўйчан сукут оғушида кечди. Сессиядан сўнгги суҳбатимизда шаҳар совети раиси ўринбосари Санобар Мирзаевна Азимовага анжуман менда яхши таассурот қолдирганини айтсам, у киши бундай деди: «Мақтов учун раҳмат, лекин айрим мухбирларга ўхшаб сессия ўзбек тилида ўтмади, деб танқид қилманг, кўриб турибсизки, уни иккита тилда — русча ва ўзбекча ўтказдик, депутатларимизнинг миллий таркиби шуни тақозо этади. Ҳужжатлар ҳам икки тилда тайёрланган».

Дарвоқе, шаҳар советининг 97 депутати 9 миллат вакиллари, яъни 46 нафар ўзбек, 19 рус, 14 тожик, 4 татар, 3 украин, 2 белорус, 2 армани, яҳудий ва корейслардан иборат экан.

Бу миллий таркиб аслида сессияни бемалол давлат тилида олиб бориш, рус тилида сўзланувчиларни эса малакали таржима билан таъминлашга имкон беради. «Ўзбекистон ССРнинг давлат тили ҳақидаги» Қонун талаби ҳам шундай. Қолаверса, бундан шаҳар советининг обрўси ошса ошардики тушиб қолмасди. Чунки мустақил Ўзбекистоннинг давлат тилини тобора кенгроқ, чуқурроқ жорий этишда кўмаклашиш ҳар биримизнинг бурчимиздир. Буни Самарқанд шаҳрида яшовчи турли миллатларга мансуб қардошларимиз ҳам астойдил маъқулламоқдалар. Ҳар ҳолда бу тезда ҳал қилса бўладиган муаммо.

Хулоса қилиб айтганда, халқ депутатлари шаҳар советининг IX сессияси депутатларнинг фаоллиги, ташаббускорлиги вазиятида ўтди. Мақола аввалида мен анжуманни фаоллик жиҳатдан Санкт-Петербург шаҳри мисолидаги оврупоча парламентга таққослаган эдим. Наздимда бу қиёс унчалик тўлиқ бўлмайди. Унда оврупоча қизғинлик, мунозаравийлик билан ҳамоҳанг шарқона донолик ва босиқлик белгилари ҳам равшан акс этиб турибди. Ана шу шарқона фазилатни кучайтириш, ривожлантириш нур устига аъло нур бўлур эди. Зеро, жумҳурият Президенти И. А. Каримов айтганидек, бизнинг ўз йўлимиз, ўз сиёсатимиз бор ва ундан қатъий олға боришимиз зарур.

Ҳабиб ТЕМИР,
«Халқ сўзи» мухбири.

Жумҳуриятимизнинг пахта хирмони кун сайин қад ростламоқда. Бунда дала гвардиячилари қатори теримчиларнинг ҳам улуши катта бўлаётир. Косон районидаги Ленин номли жамоа хўжалигининг чеварлари Д. Бозорова ва М. Абдумуродованинг ҳар бири ҳозирча 5 тоннадан «оқ олтин» терди. Улар бу кўрсаткични 6 тоннага етказишмоқда.

СУРАТДА: илғор теримчилар Д. Бозорова ва М. Абдумуродова.

В. МОЛГАЧЕВ
олган сурат.

БУГУН ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИНИНГ НАВБАТДАГИ ҚУРУЛТОЙИ ОЧИЛАДИ

Республикамиз Давлат Мустақиллигини эълон қилган айни шу кунларда ёзувчи ва шоирларимизнинг мазкур анжумани маданий, маърифий тараққиётимизда ёрқин из қолдиради, деган умиддамиз.

Таҳририятимиз шу анжуман муносабати билан адабиётимиз уч авлодига мансуб шоирларнинг ижодларидан айрим намуналарни Сиз азиз муштарийлар ҳукмига ҳавола қилишни лозим топди.

ЧЎЛПОН

БИЗНИНГ ВАТАН

Ер юзинда ўзга бир олам эрур бизнинг Ватан,
Бошқа ҳар бир ўлкадан кенг, ҳар диёрдан каттакон.
Ҳар томондан юксалиш сариға ташлаб зўр қадам,
Дашт ва саҳроси анинг гулгул очилмудир чаман!
Дарёси, ўлгудек, ердан олиб қочмиш ўзин,
Чунки, пойига онинг маҳкам урулмишдир кишан.
Мунда меҳнат ҳурлик олган, аҳли ҳур
Барча меҳнат аҳли ҳур!
Кимки меҳнат қилса — қувноқ
Кимки меҳнат қилса шод!
Фан билан меҳнат икковлон
Қўл беришган, иттифоқ,
Эркин-эркин яйрашиб ижод этар меҳнат ва фан!
Янги жамият қуриб, дунёга ўрнак бўлғали,
Барча меҳнат аҳли бирга, ҳамма бир жон, бир бадан.
Бу Ватанни жон билан сақлашга Чўлпон ҳозир ўл,
Кимки касд этса анга кийсин пушаймондин кафан.

1924 йил август.

АШУР МОМО

(ЮЗ ЙИЛЛИК ТЎЙЛАРИДА ЎҚИГАНИМ)

Сабрни ўрганинг! Зарафшонми бу —
Ҳансирар, билтанглар, ялт-юлт силовсин.
Оқтовми, Қоратов, Нуротами бу —
Жигари портлаган, қайғуга овсин.
Сабрни ўрганинг юртдан — «орол»дан;
Пахта қуршовида кўздек соядан,
Эгни боши бардош бели маролдан,
Оёқлари эса ғўзапоядан.
Турна, қалдирғочдан, булбул, оққушдан,
Оғули тумандан ўрганинг сабр.
Дайди саёқлардан, юртсиз беҳушдан,
Дардли Туркистондан ўрганинг, ахир!
Сабрни ўрганинг, заҳар заққумдан,
Юртни ямлолмаган «дору даъво»дан.
...Сабрни ўрганинг мазлум халқимдан,
Ўзбек аёлидан, Ашир момодан.

Йўлдош ЭШБЕК.

САМАРҚАНД САЙҚАЛИ

(ХАЛҚ ТЕРМАЛАРИ ЙЎЛИДА)

Самарқандга борсангиз,
Сайқал-ла қайтинг.
Самарқанд мевасидан
Тез ола қайтинг.

Самарқанд ол меваси
Ҳал-ҳал пишибди.
Олтиндай сап-сарғайиб
Ерга тушибди.

Бориб айтинг ул барно
Гулсарвинозга,
Гўзалхон ишқи дилга
Ёмон тушибди.

Гулираъно савдоси
Девона қилди.
Пинҳона бу ишқимиз
Ошкора қилди.

Жадалланг, тез етказинг
Ота-онамга,
Ки, мажнунлик кулфати
Бошга тушибди.

Самарқандга борсангиз
Сайқал-ла қайтинг.
Самарқанд мевасидан
Тез ола қайтинг!!!

Шамси ОДИЛ

МУЗХОНА ИШГА ТУШИРИЛДИ

Яқинда Булунғур районининг Беруний номли совхозида 1000 тоннага яқин қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари сақланадиган музхона ишга туширилди.

Ҳозирги кунда музхонада 230 тоннадан ортиқроқ олма, узум, нок, картошка, сабзи, пиёз ва бошқа маҳсулотлар сақланмоқда.

— Бу омборни ишга туширишдан мақсад, — дейди, цех бошлиғи Ўктам Ибрагимов, — қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини сақлаб, қиш мавсумида шаҳарликлар дастурхонига тортиқ этишдир. Бундан ташқари совхоз жамоа хўжалиги бу йил РСФСРдаги бир неча вилоятлар билан ҳам шартнома тузиб, улар билан маҳсулот айирбошлашни йўлга қўйишди.

Б. ОСТАНАҚУЛОВ.

Ғамхўрлик бўлса, иш кетаверади

«Узсантехгазмонтаж» трестига қарашли санитария техникаси заводида жамоанинг меҳнат ва иш шароитини яхшилашга жиддий эътибор берилмоқда.

Корхонада ҳар бир ишчи маошига қўшимча 110 сўмдан товон тўланади, меҳнат отпускасига чиқиш пайтида эса бир ойлик иш ҳақи миқдорида қўшимча моддий ёрдам берилади. Меҳнат шароитини яхшилашга бу йил ўтган йилгига қараганда уч марта кўп маблағ сарфланмоқда. Асосий цехларда дам олиш хоналари, сауналар ишга туширилаяпти. Тиббий ёрдам пунктларида барча шароитлар муҳайё.

Хуллас, корхона касаба уюшмаси ишчиларга ҳар томонлама ғамхўрлик қилишга интилмоқда. Бунинг натижаси эса ишлаб чиқариш самарадорлигининг ошувида кўринаётир. Завод шартнома топшириқларини асосан бажармоқда, ўтган ярим йилда 255 минг сўмлик халқ истеъмол буюмлари ишлаб чиқарилди ва аҳолига 20 минг сўмлик хизмат кўрсатилди.

Б. ЛЕБЕДОВ,
«Узсантехмонтаж» трести касаба уюшмаси раиси.

Муаммо кўндаланг қўйилади

ЮРТНИНГ ЭГАЛАРИ КИМ?

Ленинград шаҳри — Санкт-Петербург, Ленинобод шаҳри — Хўжанд, Фрунзе шаҳри — Бишкек, Брежнев шаҳри — Набережная челни деб ўзгартирилганидан ҳаммамиз хабардормиз. Лекин айни пайтда жумҳуриятимизда бир хил исмлару номларнинг юзлаб такрорланиш ҳодисасига кўпчилик эътироз билдираётгани йўқ. Масалан: Чапаев, Киров, Куйбишев, Фрунзе, Пушкин ,Лермонтов, Матросов, Гастелло ва бошқа минг-минглаб шу хилдаги номлар ҳаддан ташқари кўпайиб кетган. Бу рўйхатни истаганча давом эттириш мумкин.

Жуғрофий жой номлари халқники, демак халқ хоҳиши билан эскиси янгиланиши, янгиси эса мазмунан миллий—ўзига хос бўлиши зарур. Бу жараён маҳкамачилик йўли билан эмас, давр талаби, халқ иродасининг маҳсули сифатида ўз ечимини топмоғи лозим. Акс ҳолда ном одамлар томонидан эътироф этилмайди. Масалан: генерал Петров кўчасига жойлашган қадимий Паркент бозори «Сельмаш бозори» дейилади. Лекин халқ уни ҳанузгача қадимий номи билан атамоқда.

Хўш, бу жараён Тошкент шаҳрида қандай намоён бўлмоқда? Савол тасодифий эмас, албатта. Шаҳар топонимика комиссиялари ўз тасарруфида бўлган жой номларини мазмунан миллийлаштириш, мантиқан илмий заминга қўйиш, Тошкентни шаклан ривожланган шаҳарлар даражасига кўтариш билан боғлиқ бўлган кўп хайрли ишларни амалга оширмоқда. Истироҳат боғлари, кўчалар, маданий-маиший объектлар номи миллий тус олиб янгиланаётган бир шароитда бунга тўсиқ қўювчи кучлар ҳали ҳам йўқ эмас. Яқинда марказий рўзномалардан бирида «Шошқалоқлик маслаҳатгўй бўлмасин» сарлавҳали танқидий мақолани ўқидим. Унда мақола муаллифи Тошкент шаҳридаги кўчалар Б. Хмельницкий — Бобур ,К. Маркс — Ҳамза кўчаси деб собиқ «Москва» сайёҳлар меҳмонхонаси «Чорсу» номи билан ўзгартирилганию, «кўча номлари нега рус ва ўзбекча ёзилмаган»идан норози бўлган. Мақолага Тошкентдаги мухбирлар маконига келган икки меҳмон аёлнинг «холис» хати асос қилиб олинган. Мен бу мақолани шахсан мухбирнинг Москвага тайёрлаган норозилик баёноти сифатида қабул қилдим. Мақола иттифоқ минбаридан туриб яна ўзбекларга туҳмат гаплар айтиб, (ноҳақ) «пашшадан фил» ясашга даъват этаётганлиги билан кишини ранжитади. Мақоланинг умумий руҳидан маълум бўлишича, яна ўзбекларга, раҳбарларга маломат тоши отиш, иғво тарқатиш, сунъий миллий низоларни «ясашга»га даъват этаётганлиги ва бир ёқламалиги билан хавфлидир. Бу хилдаги мақолалар умуман миллатларнинг суверен ҳуқуқларини поймол қилиш, демократияга фақат тузоқ қўйишгина эмас, сиртмоқ қўйишга ҳам чорлайди. Чунки мақола муаллифи «К. Маркс ва Б.Хмельницкий, кўчаларини муҳокамасиз, хуфия ҳолда бир кечада ўзгартирилган, энди бундан кейин бу улуғ зотлар ҳурматга арзимас эканлар-да, Москвада Шарқнинг буюк мутафаккири Алишер Навоийнинг 550 йиллик тўйи муносабати билан аллома номига кўча (кўча Москва шаҳарининг қайси жуғрофий нуқтаси ва қайси ноҳиясида жойлашганлигини аниқ айтмайди) қўйилган бир пайтда Тошкентда иш бемаънилик даражасига бориб етди, топонимик номларни ўзгартириш бошқа жумҳуриятларда бўлганидек Ўзбекистонда ҳам «эпидемия»га айланмоқда», деб бонг уради. Яна фикрини давом эттириб «Москва» номидаги кўп қаватли сайёҳлар комплекси ва «Москва савдо маркази» ҳам «Чорсу» — (сўзма-сўз: «четире вода» «тўрт сув» ҳамма ёғи сув») мантиқсиз ном билан аталган дейди. Қизиғи шундаки, бу ишда мухбир шаҳар топонимикаси билан шуғулланувчи комиссия раҳбариятини ноҳақ айблаб, уни «шошмашошар»ликда айблайди.

Аслида «Чорсу» топоними XI асрда пайдо бўлган қадимий анъаналарига бой жой номи бўлиб, луғавий маъноси (форс-тожикча — чор — тўрт, Су — томон, тараф) тўрт томон, тараф маъноларини англатади. «Чорсу» майдони қадимий Тошкентнинг шимоли-ғарбий қисмида жойлашган бўлиб катта майдонни эгаллаган. Шаҳарнинг 12 дарвозасидан ўтган савдо-сотиқ карвон йўллари Чорсу орқали ўтган. Демак савдо сотиқ ва карвонсаройлар ҳам шу ерда жойлашган. Шу ҳудуд 1959 йилгача «Чорсу» майдони, 1982 йилдан Охунбобоев майдони деб номланган. Ҳозирги «Чорсу»нинг бир қисмида: «Чорсу», «Тиконли мозор», «Чуқур қишлоқ» маҳаллалари жойлашган. 1966 йил зилзиласидан сўнг қайта таъмирлаш натижасида «Бош универсал дўкони», «Шаҳар марказий дорихонаси», (илгариги «Москва», ҳозирги «Чорсу») сайёҳлар комплекси бунёдга келган. Демак илмий, тарихий ва этник жиҳатдан «Чорсу» сайёҳлар меҳмонхонаси комплекси деб эски номининг тикланиши шаҳар топонимикасидаги мантиқийлик ва ижтимоий адолат асослари қарор топганлигидан далолат.

Сайёҳлар учун энг қизиқарлиси, ҳар бир жой номининг тарихан аталиши, келиб чиқиши муҳим роль ўйнашини унутмаслигимиз керак ахир. Бу ҳол марказий нашрларга хизмат қилувчи мухбирларимизнинг ўзбек халқи тарихини, маданияти ва адабиётини чуқур билмаслигининг ёрқин мисолидир. Бундай — тузини еб тузлуғига тупиришни ҳатто зукко рус зиёлиларининг ўзи ҳам ҳазм қилолмасалар керак. Қолаверса, руслар байналмилалликда биз ўзбеклардек серандиша ва сертакаллуф (уларнинг ибораси билан айтганда «қўй») халқни топа олмасалар керак.

Шу ўринда руслар ва Москва номи билан аталувчи минглаб исмлар, жой номларига эътибор беринг. Андижон вилоятида «Москва» ноҳияси, Фарғона вилоятида «Киров» ноҳияси, Бухоро вилояти Қоракўл ноҳиясида «Москва» колхози, Тошкент шаҳридаги «Москва» кинотеатри, «Москва» гастрономи, «Москва» кўчаси, «Новомосков» кўчалари (Ўзбекистон бўйича неча минглаб) ва бошқалар...

Биз байналмилаллик пойгасида пешқадам бўлибгина қолмасдан балки аллақачон ҳаддимиздан ошиб кетдик-ку? Ўзга номларнинг сон-саноқсиз кўпайиши Ўзбекистон давлатининг илғор маданийлашган суверен демократик давлатлар ўртасидаги бўлажак муносабатлари ва обрўсига путур етказади.

Ўзбекистон жумҳурияти чинакам мустақил, демократик давлат даражасига кўтарилмас экан ўзбекларнинг асрий қадриятларини тиклаши жуда оғир кечади. Бунинг учун аввало маънавиятда етакчи мавқени ўзбек тили эгалламоғи керак. Ҳазрат Алишер Навоий айтганларидек, «Кўнгил хазинасининг қулфи тилдур ва ул хазинанинг калити сўздур». Агар давлат тили миллатнинг қалби бўлса, шу тилдаги атамалар инсон ақлий ва маънавий камолотининг кўзгусидир. Биз бу нозик ижтимоий ҳодисани амалга оширишда— ат-Термизий, Аҳмад Яссавий, Хўжа Аҳрор, Ҳусайн Бойқаро, Бобир, Беҳзод, Завқий, Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Шайхзода каби буюк алломаларимиз номларини абадийлаштиришда сусткашлик қилмоқдамиз. Миллий қомуслардан қонуний жой олган Ф. Хўжаев, Н. Хўжаев, Н. Тўрақулов, Т. Рисқулов каби арбобларни, Ҳабиб Абдуллаев. Иброҳим Мўминов, Обид Содиқовдек фан жафокашларини тириклигида қадрламадик.

Тошкент — чет эллик сон саноқсиз сайёҳмеҳмонлар, анжуманлар баҳонасида келиб кетаётган арбоб-хорижийларнинг диққатини тортувчи, йирик саноатлашган шаҳар. Келган меҳмон дастлаб шаҳарнинг бугунги қиёфасига синчковлик билан разм солади, биз юқорида номларини тилга олган аждодларимиз ўз тупроғида қадр топмаганликларини кўриб афсусда, надоматда кетишлари мумкин. Зеро улар Маҳтумқулининг «Ўз қадрини билмаган ўзгани қадрини на билсин», дея лутф этган пурмаъно сўзларини жуда яхши билишади.

Яқинда «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» (2. 08. 1991 йил) ҳафтаномасида чоп этилган «Агар ихтиёр менда бўлса» рукнидаги мақолага кўзим тушиб қолди. Унда навоийлик газетхон Қ. Болтаев Тошкент шаҳри ва вилоятида Киров, Оржоникидзе, Ленин, Фрунзе, Октябрь сингари районларни ўзбек элига хос номлар билан атардим» деб ёзибди. Бу фикр — адолатли таклифни асослаш учун мозийга бир назар ташласак бас...

Фрунзе — давлат арбоби, таниқли саркарда, 1919 йил майидан 1920 йил сентябригача Туркистон фронтининг қўмондони бўлган, «босмачи»ларга қарши курашиб, Бухоро амирлигини тугатган. Демак бор йўғи йилдан ортиқроқ Ўзбекистон тупроғида, Тошкент шаҳрида бўлган. Тааажжубки, пойтахтимиздаги 15 га яқин жой унинг номи билан аталади. «Фрунзе» ноҳияси (1936 йилдан), «Фрунзевец» рўзномаси; «Фрунзе» кўчаси, «Фрунзе» майдони, «Фрунзе» бозори, Фрунзе савдо маркази ва ҳоказо. Тағин Фрунзе (№160) номли мактаб ҳовлисида унинг тошсуврати, Фрунзе майдонида от миниб турган баҳайбат ҳайкали ўрнатилганига нима дейсиз?... Бундан ташқари унинг номи шаҳарнинг турли бурчакларида, у мажлислар ўтказган ҳашаматли бино пештоқидаги мармар тахтачиларда акс этган. Булар Ойбек номидаги Ўзбекистон халқлари тарихи музейи, офицерлар уйи. Октябрь инқилоби заводи. Свердлов концерт зали, Комсомол 30 йиллиги кинотеатри ва бошқалар.

Хўш, ўйлаб кўрайликчи, (Россияда туғилиб оламдан ўтган) бир шахсни шунчалик илоҳийлаштиришнинг нима ҳожати бор?

Кавказортилик М. В. Киров, юртимизда бор-йўғи бир йилдан ишлаган В. Куйбишев, С. Орджоникидзе. М. Калинин ва бошқалар номи билан юзлаб жойлар аталаётганига кўпчилигимиз кўникиб қолганмиз. Қани айтингчи бу арбоблар ҳаётлик даврларда Тошкентга келиб кетиб ўзбекни ночорлигию маданий қолоқлигини кўра била туриб, халқни қолоқлик ботқоғидан олиб чиқишга интилдиларми?

Биз кишиларнинг (миллатидан қатъий назар) ҳукумат олдидаги «хизматлари»ни тан оламиз, уларни ҳурматлашу қадрига етиш эса байналмилал бурчимиз. Лекин бундан буён ноҳия, кўча, маданий-маиший жой номларини жумҳуриятимиз ҳаётига алоқасиз «катта»ларимизга «бахшида» этишимиз бизга обрў келтирмаслиги ҳақида ўйламоқ керак. Чунки академиклар Ҳабиб Абдуллаев. Иброҳим Мўминов, Обид Содиқов сингари ўнлаб дунёга машҳур алломаларнинг руҳини шод этгулик ишлар қила олганмиз йўқ, ахир.

Биз юксак даражада маданийлашган ҳуқуқий давлат қуришга бел боғладик. Бундан бош мақсад қадриятларимизни буткул тиклаш, одамни одам ўрнида кўришдир.

Эътиборингизни яна бир ғаройиб манзарага қаратай. Тошкент муаллимлар давлат олий билим юрти Низомий номи билан аталади. Таажжубки, бу даргоҳ олдидаги шинам ва кўркам майдонда Фрунзенинг баҳайбат ҳайкали виқор билан турибди. Бу мантиқсизликни шаҳар бош меъмори ва шу ишга масъул раҳбарлар бугунги кунда қандай изоҳлашаркин?

Шунингдек, Тошкент вилояти ва шаҳридаги Киров. Калинин, Куйбишев, Оржоникидзе. Фрунзе ва Октябрь районлари номини янгилаш мақсадга мувофиқдир. Ахир Фрунзе ноҳияси —Навоий, Куйбишев ноҳияси — Ҳабиб Абдуллаев, Киров ноҳияси — Обид Содиқов, Октябрь ноҳияси— Файзулла Хўжаев, Калинин ноҳияси — Турор Рисқулов, Оржоникидзе ноҳияси — Нозир Тўрақулов деб аталса, «Академгородок» жой номини академик Мўминов шаҳарчаси, дейилса ёмонми?.. Лекин қайта номлашни миллий ўзига хослик ва байналмилаллик меъёри билан қўшиб олиб борилиши муҳим аҳамиятга эга. Бу ишда шошқалоқлик, бир томонламаликка йўл қўйиш ярамайди.

Мана Ўзбекистон жумҳурияти давлат Мустақиллиги эълон қилинди. Мустақилликни Фармондан амалиётга ошириш эса, ҳаммамизга боғлиқ. Фақат биз бундан кейин ўз юртимизда ўзимиз мусофирга айланмаслигимиз керак.

Яҳё ШЕРМУҲАМЕДОВ,
Тошкент Давлат педагогика олийгоҳи фалсафа кафедраси доценти.

* *Долзарб мавзуда суҳбат*

УЛКАН ИЛМ ДАРГОҲИДА

Ўзбекистон Республикаси Президентининг фармонига мувофиқ жумҳуриятимиз Вазирлар Маҳкамаси Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясини ташкил этиш ва унинг фаолияти масалаларига доир қарор қабул қилди.

Шу муносабат билан биз ВАСХНИЛ академиги, Ўзбекистон Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг академиги Абдували Имомалиевич Имомалиев билан учрашиб, улкан илм даргоҳида амалга оширилаётган дастлабки ишлар ҳақидаги саволларимизга жавоб беришни илтимос қилдик.

— Қишлоқ хўжалик фанлари академиясининг ташкил этилиши шу соҳада тер тўкаётган кишилар учун айни муддао бўлди. Шунинг учун кўпчиликнинг нигоҳи шу даргоҳга қаратиляпти. Шундай эмасми?

— Ўзбекистон ҳукумати биздан қишлоқ хўжалик фанини ривожлантириш борасида катта илмий хулоса ва янгиликлар кутмоқда. Қишлоқ хўжалик академиясини тузишга катта тайёргарлик кўрдик. Қишлоқ хўжалик соҳасини ўз ичига олган илмий даргоҳларнинг қилган ишлари билан бирга унинг имкониятлари ҳам ўрганилди.

Дастлабки ишни турли соҳалар бўйича илмий изланишда бўлган академия бўлимларини тузишдан бошладик. Масалан, пахтачилик-ўсимликшунослик, боғбончилик-полизчилик-деҳқончилик, ўсимликларни турли касаллик ва ҳашоратлардан муҳофаза қилиш, механизация ва электрлаштириш, чорвачилик ва ветеринария ҳамда иқтисодий ишлар бўлимлари шулар жумласидандир. Мана шу бўлимлар республикада жойлашган илмий-тадқиқот институтлари ва олий ўқув юртлари ишларига раҳбарлик қилади ҳамда уларни маълум мақсадга йўналтиради.

Академия олдида турган энг муҳим масалалардан бири унинг 20 нафар ҳақиқий аъзоси — академикларини, 30 нафар мухбир аъзоларини сайлаб олишдир. Илм масканининг истиқболи ана шу сайлаб қўйиладиган олимларнинг дунёқараши, илмий ва назарий фаолиятлари ҳамда одамийлигига боғлиқ бўлади. Қабул қилинган қарорда академиянинг ҳақиқий ва мухбир аъзолигига сайланадиган кишиларнинг юқори илмий даражалари билан бир қаторда уларнинг ёшига ҳам алоҳида эътибор берилади. Ҳақиқий аъзолар 65, мухбир аъзолар эса 60 ёшгача бўлганлари маъқул кўринмоқда.

— Турғунлик даврининг инсонларга ризқ-рўз бераётган соҳа — деҳқончиликка ҳам ўтказган таъсири тўғрисида нима дейиш мумкин?

— Беистисно айтиш мумкинки, қишлоқ хўжалигига амалий раҳбарлик бўлмаганлиги, пахта кетидан қувиб, турли неъматлар берадиган соҳалар эсдан чиқариб юборилганлиги озиқ-овқат танқислигига олиб келди. Биргина картошка ва буғдойнинг каттагина қисмини ҳали-ҳануз четдан келтираётганимиз бунинг яққол далилидир.

Республикамиз далаларида йигирма тўққиз навдаги ўрта толали ва ингичка толали пахта экилади. Бу катта ютуқ, албатта. Чунки илгари республикада иккита ғўза нави экилар эди, холос. Уларнинг толалари жуда калта ва дағал эди. Селекция йўли билан мана шу маҳаллий ғўза навини америка пахтаси билан чатиштириб, ғўзанинг насли яхшиланди. Натижада бор-йўғи 10-15 центнер ўрнига 27-30 центнер ҳосил олиш имкони туғилди.

Маълумки, кўп йиллардан буён пахтанинг «108-Ф» нави экилаяпти. Бу нав ўзининг ҳосилдорлиги билан ажралиб туради. Академик Содиқ Мираҳмедов вильтга чидамли Мексика ёввойи ғўзасига бизда экиладиган «С-47-27» ўсимлигини чатиштирди. Натижада «Тошкент» деб аталувчи ҳар томонлама мукаммал навлар вужудга келди. Шундан сўнг пахтанинг «С-48-80», «АН-Боёвут-2», «175-Ф» ҳамда Андижон туркумидаги бир қанча навлар етиштирилди. Сўнгги йилларда Ўзбекистон Фанлар академиясининг мухбир аъзоси О. Жалилов «Оқ олтин», «Фарҳод» деган навларни яратди. Бу навлар 115-120 кунда пишади. Аммо академия олимлари олдида турган вазифаларнинг муҳими 100, ҳатто 60 кунда пишадиган пахта навларини топишдир.

— Қишлоқ хўжалигининг бошқа соҳалари каби боғдорчиликда ҳам қатор камчиликлар мавжудлиги сир эмас. Кишилар бундан 20-30 йил илгари етиштирилган узум ва мева навлари йўқолиб кетганлиги ҳақида кўп гапиришади.

— Авваламбор мавжуд ерларнинг эллик фоизига пахта, қолган қисмида эса мевали боғлар барпо этиш тарафдориман.

Шредер номидаги илмий-ишлаб чиқариш бирлашмасида 140 дан ортиқ турли мева навлари бор. Лекин яхши парвариш қилинмаган, вақтида сув бериб озиқлантирилмаган ҳар қандай олий навли мева ҳам ўз сифатини йўқотади. Тўғрисини айтганда, биз боғларга яхши қарамадик.

Бир вақтлар Фарғона водийси айрим хонадонларида ҳатто тут дарахти ўстиришга мажбур қилишган. Бу бежиз бўлмаган, албатта. Ахир ҳовли-рўяларимизда турли-туман мева етиштирилишига нима етсин. Биз гоҳо рўзғорда қанд етишмайди, деб таҳликага тушамиз. Бизда одамлар илгари қанд ейишмасди, балки мева еб тирикчилик қилишарди. Соф қандни биологик жиҳатдан организмга зарарсиз деб бўлмайди. Бунда жийда, майиз, туршак ҳамда ёнғоқ каби меваларни истеъмол қилиш айниқса фойдалидир. Шунинг учун ўлкамизни боғроғларга буркашимиз лозим.

Биз академиямизнинг бутун илмий салоҳиятини биринчи навбатда ана шу масалаларни ҳал этишга қаратиш ниятидамиз.

П. НИШОНОВ,
ЎзТАГ мухбири.

Учқўрғон район кооператив тайёрлов савдо бирлашмаси жамоа аъзолари қуёнчилик фермаси ташкил этишди. Бу билан аҳолини сифатли парҳез гўшти билан таъминлаш ва кўплаб қуён терилари тайёрлаш имкони туғилди.

СУРАТДА: бирлашма директори Абдувоҳид Шермаматов қуёнбоқар Иброҳимжон Омонов билан тармоқнинг бундан кейинги равнақи ҳақида суҳбатлашмоқда.

Т. ҲАМРОҚУЛОВ олган сурат.

«Оқ олтин»—91

МЕҲНАТГА ЯРАША ДАРОМАД

Боёвут районидаги Ленин номли жамоа хўжалиги (бошқарув раиси Султон Раҳмонқулов) деҳқонлари пахта тайёрлаш йиллик режасини адо этдилар. Хирмонга 723 гектар майдоннинг ҳар гектаридан қарийб 27 центнердан, жами 1.900 тонна юқори нав хом ашё топширилди. Бу соҳадаги топшириқ 101,5 фоиз бажарилди.

Эрта баҳорда жами майдон ижарачиларга бўлиб берилганлиги қўл келди. Мухтор Ҳайдаров, Райимберди Жўраев, Райим Тўраев, Ҳайитбой Отабеков ва Ўрозали Жабборов бошлиқ бригадаларнинг азаматлари ҳосилдорликни гектар ҳисобига 27-28 центнерга етказиб, колхоз хирмонининг юксалишига муносиб улуш қўшдилар. Бу жамоаларнинг аҳли энди 30 центнерлик маррани кўзламоқда.

Бу йилги мавсумнинг яна бир ўзига хос жиҳати шуки, жами ҳосил машиналар ёрдамида саранжомланди. Ҳайдар Омонов, Неъмат Жабборов, Тошпўлат Расулов, Мухтор Канеев каби механизаторлар 155-160 тоннадан пахта терган бўлсалар, хом ашёни пешма-пеш хирмонга элтишда ҳайдовчилар Абдували Сарибоев, Карим Бегматов, Мумтоз Боймирзаев ва Султон Эгамов алоҳида жонбозлик кўрсатишди.

Айни кунларда пахтазорларда йиғим-терим қизғин давом этмоқда. Сўзи ва иши бир пахтакорлар ялпи ҳосил ҳажмини 2.200 тоннага етказиш йўлида ғайрат-шижоат кўрсатмоқдалар.

Б. ТУРДИЕВ.

• *Демократиянинг қийин сўқмоқлари*

МУЗ КЎЧДИ

Эътибор қилаяпсизми, кейинги пайтда ер ҳақидаги жанжаллар болалаб бормоқда. Бунинг сабаби нимада? Ижтимоий ҳаётимиз бир қадар демократиялашиб, халқ ўтмишдаги адолатсизликларга бутунлай барҳам беришга уринмоқда. Бу ҳаракатни кўпчилик жанжал деб атаяпти. Чунки ҳамма замонларда адолат сари бўлган интилишлар... жанжал деб баҳоланган. Инчунин, бугун ҳам шундай.

Шўроб Бойсун тоғи бағрида жойлашган катта қишлоқлардан ҳисобланади. Ҳозир бу ерда етти юз нафардан зиёд киши истиқомат қилади. Буюк ипак йўли бўйидаги ушбу гўшанинг ёши икки минг йилдан ортади. Машҳур «Темир дарвоза» ҳам шу ерда. Қишлоқ атрофида серўт яйловлар беҳисобки, бариси урушга қадар бешта колхоз тасарруфида бўлган.

Эллигинчи йилларда ери суғориладиган районларга ишчи кучи керак бўлди. Улар шу даражада зарур эдики, қўйингки, ҳатто аристонлар ҳам камлик қилишди. Шунда ҳукумат қарорига кўра, осойишта яшаётган тоғ қишлоқлари аҳолиси мажбуран кўчирила бошлади. Гувиллаб ётган манзиллар ҳувиллаб қолди. Шўроб ҳам бу қисматдан четда қолмади. Лекин оёғи гўр лабига яқинлашган, қўлидан иш келмайдиган кексалар қишлоқни тарк этмадилар. Сабаби — тоғликларнинг ўз қонунлари бор: улар бир қишлоқдан иккинчисига бориб яшашни ўзлари учун таҳқир деб биладилар. Чунки ҳар гўшанинг истиқомат тарзи, яшаш удумлари, гап-сўзлари, одатлари бир-биридан фарқ қилади. Масалан, Шўроб адоғидаги Дарбанд қишлоғида яшовчилар тожикча гаплашадилар. Шўробликлар эса тожикчани мутлақо билмайдилар. Ваҳоланки, шўробликлар қаттиқроқ қичқиришса, дарбандликлар бемалол эшитадилар. Тўғрисини айтганда, минг йиллик тарихга эга бундай удумлар уларнинг салтанатларидир. Эллигинчи йилларга келиб ана шу салтанат ер билан яксон этилди.

Шўробда қолган ўн-ўн беш қари-қартанг, албатта, хўжаликни юритолмас эди. Натижада у хароб бўлди. Боз устига ўша йилларда хўжалик ҳисобидаги ерларга нисбатан солиқ сифатида гўшт, сут топширилиши керак эди. Қишлоқлар бўшаб, хўжалик хароб бўлган бўлсада, ҳукумат солиқларни бекор қилмади. Қизиғи шундаки, бундай шафқатсиз, мантиқсиз тартиблар Сталин ўлгандан сўнг ҳам давом этди — яшади. Шунда шўробликлар айтдиларки, яйловлар учун солиқ тўлайвериб эшигимиздаги молимизни ҳам тугатдик. Энди ўзимизни гўштга топширишдан бошқа иложимиз қолмади.

Фалакнинг гардиши билан Шўробнинг олти минг гектардан зиёд яйлови Сариосиё районидаги «Ленинград» колхозига ўтказилди. Бу воқеа олтмиш биринчи йилнинг ёзида бўлганди.

Эркинлик эпкини эндигина кўкракка текканда Хрушчевни ҳам ишдан олиб ташлашдилар.

Яна таъқиблар, яккаҳокимлик замони бошланди. Ҳақ, ҳақиқат ҳақида сўз юритиб бўлмасди. Шунинг учун шўробликларнинг дами ичида юраверди. Қўлидан иш келадиган одам кўчирилса-да (ўз ихтиёри билан бадарға қилинишни шундай деб атаймиз-да!), Шўроб харитадан бутунлай ўчмади. Йиллар ўтгач, бу ерда ҳаёт илгаригидек давом этаверди. Кўпчилик яна Шўробга қайтиб келди.

Брежневнинг қазоси кўпларнинг кўзини очди.

Андропов эса ўзининг Сталинча тартибларини ўрнатишга улгурмади. Одамлардан иш эмас, интизом талаб қилишга киришганида хасталаниб қолди. Агар тангри Андроповга яна бир йил умр берганида эди, у СССРни улкан меҳнат лагерига айлантирарди.

Эсимда, у бир марта музокаралар билан ер юзида тинчликни сақлаб бўлмайди, деган эди. Бу гап ҳаммага ёқди: «Раҳбар деган мана бундай бўптида!»

Лекин нима бўлганда ҳам шўробликлар ҳалиги олти минг гектар ернинг жанжалини Андропов даврида кўтардилар. «Ер — Бойсун райониники, «Ленинград» колхози Сариосиё районига қараса, ўртада Денов деган катта район бор, масофа 200 километрдан зиёд бўлсаю у ердан тўрт-беш валломат келиб, ота-бобомиздан қолган яйловларга оқсоқоллик қилишса, қўй-эчкинг тугул ҳатто чивининг учиб ўтмасин дея оёқ тираб турса...бу қандай гап бўлди» деган мазмунда турли мартабали идораларга мурожаат қилинди. Аммо ривожланган социализмнинг асосларини мустаҳкамлаш билан ғоят банд бўлган лавозимдор ўртоқлар бу сингари майда масалалар билан шуғулланишни ўзларига эп билмадилар.

Бу орада қайта қуришнинг беш йили ўтиб кетди.

Агар мен: «Тоғликлар қатъиятли халқ бўлади» десам ишонинг. Шўробликларнинг бардоши чегарасиз экан. Уларнинг сон-саноқсиз мурожаатларига неча марта ҳафсалани пир қиладиган жавоблар келсада, истиқболдан умидни узмадилар.

Тўқсонинчи йилга келиб шамолнинг йўналиши ўзгарди. Батафсил тафтиш ўтказилгач, ҳар иккала тарафга бир кўз билан қарайдиган жумҳурият миқёсидаги мутахассислар ўйлай-ўйлай охири шундай хулоса чиқардилар. Тўғри, 60-йилларда Бойсун районига қарашли Каттапай массиви Сариосиё райони ижроқўмининг илтимосига мувофиқ шу райондаги «Ленинград» колхозига вақтинча фойдаланиш учун берилди. Бу ҳақда олтмиш биринчи йилнинг ёзида вилоят ижроқўми ҳам махсус қарор чиқарган. Уни ижроқўм раиси имзолаган. Ҳужжатларни ўрганиш чоғида яна бир нарсага эътибор қилинди: 6.016 гектар майдон бир райондан иккинчисига олиб берилаётганда ҳужжатларни фақат бир тараф — Сариосиё райони вакиллари имзолаганлар. Бундан ташқари, амалдаги таомилга мувофиқ вақтинча фойдаланиш учун берилган ердан фойдаланиш муддати йигирма беш йилдан ошмаслиги керак! Бу — қонун! Бу муддат эса аллақачон ўтиб кетди. Аммо ленинградликлар Каттапайни бўшатишни хаёлига ҳам келтирмадилар.

Шўробликлар ҳам анойи халқ эмас — бўш келишмади. Бир раҳбар ёмон бўлса, иккинчиси яхши — халқпарвар. Хуллас, елиб-югуришлар, асабий тортишувлардан сўнг 1991 йилнинг 16 январида вилоят ижроқўми шу ҳақда яна махсус қарор чиқарди. Уни вилоят ижроқўмининг раиси Т. Менглиев имзолади. Аммо у 1961 йилдаги мантиқсиз ва адолатсиз ўша қарорни бекор қилмади. Аксинча, қарорда Сариосиё райони ижроқўмининг кўпдан-кўп талабномаларига кўра, Аламли ва Каттапай массивларидаги 1. 500 гектар майдон «Дарбанд» совхозига берилиши лозимлиги кўрсатилди.

Бу қанақаси бўлди?!

Шўробликлар шунга ҳам шукур қилдилар. Чунки қўнғиротликларнинг орасида «Бобом бозордан келмаганда шу ҳам йўқ эди» деган мақол жуда машҳур. Бундан ташқари, Тилло Менглиев нонни қулоғига ейдиган нодонлардан эмаслигини шўробликлар жуда яхши биладилар. Устига устак, у тешик тоғдан ошиб келган раҳбар эмас — сурхондарёлик, Бойсунда туғилиб ўсган. Демоқчимизки, Шўроб атрофидаги Каттапай, Аламли яйловлари Бойсун районига тобе эканлигини болалигидан яхши билади. Бу яйловлар ҳеч қачон Сариосиё районига сотилмаган, совға ҳам қилинмаган. Ундай бўлса, вилоят ижроқўми нега ҳақиқат ўрнатмаяпти?! Гўё бу ерлар дунё бино бўлгандан бери Сариосиё районига тааллуқлию шўробликларнинг талабига мувофиқ 1.500 гектари улардан сўралаяпти. Аммо бу сингари икир-чикирларни ковлаштириб, баъзи ўртоқларнинг ғазабига йўлиқиш унчалик кўнгилли машғулот бўлмаганлиги боис мазкур қарор талқинини шу ерда тўхтатамиз-да, эътиборингизни бошқа тафсилотга тортамиз.

Каттапай қирларининг давоми Қашқадарё вилоятига тегишли Қашқадарёликлар ўзларига қарашли беш юз гектардан зиёд қирни лалми боғ қилиб олдилар. Бунга ҳам кўп йил бўлди. Ҳар йили шу даражада мўл ҳосил бўладики, кузда ҳатто мевани саранжомлаш қийин. Албатта, қашқадарёликлар шўробликларнинг қўлини ушламайдилар: «Тўйганингча е, кўтарганингча ол!» Ҳамма бало шундаки, Каттапайнинг Сурхондарёга тегишли қисмида ҳам ана шундай лалми боғлар яратиш мумкин. Лекин шўробликлар ниҳол экайин деса, Каттапай Сариосиё районига бериб юборилган...

Тўғри, бу йил шўробликлар Каттапай қирларига ўтказган беш минг тупдан зиёд мевали дарахт кўчатлари талафотсиз ўсмоқда. Бу ҳол эртанги куннинг бир қадар мантиқли бўлишидан далолат беради. Мен қишлоқ оқсоқолларидан бирига ҳазиллашиб: «Ўрисларда «Худонинг кўзи илинганда шайтон нималар қилмайди» деган мақол бор, шунга ўхшаб Аламли ва Каттапай қирлари яна Сариосиё районига ўтиб кетса нима қиласизлар!» десам, у: «Сариосиёликларнинг ити Бойсунда адашган эмас», — деб жавоб қилди. Ўша оқсоқолдан яна бир ҳақиқатни билиб олдим. Маълум бўлишича, Сариосиё районидаги «Ленинград» колхози ўттиз йил мобайнида Шўробга тегишли олти минг гектардан зиёд ердан текин фойдаланган экан. Шўробликлар, гап авзойидан, ана шу ўттиз йиллик товонни ҳам ундирадигандай. Агар ушбу режа амалга ошса, қишлоқ аҳли пулнинг тагида қолиб кетади. Чунки шўробликлар шум бўлмаса-да, қув халқ. Қув одамдан ҳамма нарсани кутиш мумкин.

Қиссадан ҳисса шуки, лавозимдор раҳбарлар гапни қанчалик айтлантиришмасин, шўробликлар олти минг гектардан зиёд Аламли ва Каттапай қирларини ленинградликлардан олиб қўядиганга ўхшайдилар. Чунки Остап Бендер айтганидек, муз кўчди!

Тожиддин РАЗЗОҚ,
«Халқ сўзи» мухбири.

Ўрта Осиё темир йўллар бошқармаси раҳбарлари диққатига!

КУЗ—УМИД ФАСЛИ

25 август куни кундузги соат 11 лар чамаси, Жалолобод шаҳрининг вокзали йўловчиларга лиқ тўла бўлиб аксарияти талабалар эди. Жалолобод —Тошкент поездида кетишнинг имкони йўқлиги вокзал кассаси олдидаги тиқилинч ҳолатдан ҳам маълум эди. Биз Тошкентда таҳсил олаётган Жалолобод вилояти талабалар уюшмасининг президенти Равшан Усанов билан суҳбатлашиб ўтиргандик. Тўсатдан кимдир нолаи фарёд қилиб қолди. Ҳамма фарёд келган томонга ажабланиб қаради.

— Қачонгача бундай аҳвол давом этади. Жалолободда яшаб туриб, Жалолобод поездига чиқа олмасанг, — деб илтижоли оҳангда бақирарди бир мўйсафид.

Ўтирганларнинг аксарияти отахоннинг фикрига қўшилишса, баъзилар бу доимий аҳволдан ҳеч қандай натижа чиқмаслигига амин бўлгандек қўлларини силтаб қўйишарди. Ҳар ҳолда, барчанинг кайфияти мутлақ бузилганди. Шунда биз Равшан ака билан Ўрта Осиё темир йўлининг Жалолобод вилояти бўйича йўловчилар ташиш бўлими бошлиғи Абдуллажон Шоиевнинг ҳузурига кирдик. Орамизда қуйидаги суҳбат бўлиб ўтди.

— Абдуллажон ака, патта танқислиги туфайли йўловчиларда норозилик кайфиятлари намоён бўлаяпти. Бунинг сабаблари нимада? Ёки бечоранинг иши — начора деганларидек, бу ҳолатга чек қўйишнинг имкони йўқми? Ахир ўлимдан бошқа барча нарсанинг имкони бўлса керак?

— Тўғри, бу норозилик бизга ҳам ойнадек аён. Келинглар — яхшиси, ишимизнинг йўловчиларга ноаён бўлган ўзига хос сирларидан воқиф қилай. Темир йўл, умуман, сизларга айтсам, ҳудуд танламайди. Бизда бу ер — Қирғизистон, бу ер — Ўзбекистон, деган гап йўқ. Ўрта Осиё темир йўли маҳкамаси, унинг Фарғона бўлими деган гаплар бор, холос.

Ёз фасли — мамлакатимиз бўйлаб туристик саёҳатга отланадиган, зиёратлар учун қадам ранжида этадиган ва ниҳоят санаторийларда ҳордиқ чиқариладиган фасл. Шу муносабат билан ёзда курорт шаҳарларига қўшимча вагонлар уланади. Бу нарса зарурий эҳтиёж, албатта. Буни ҳеч ким инкор қилмайди. Ўша қўшиладиган вагонлар ўз-ўзидан аёнки, бизларникига ўхшаш поездлардан тортиб олинади. Оқибатини эса, мана, кўриб турибсизлар.

— Бу мавсумда Жалолобод этаяпмиз. Ҳар ҳолда, бу келишмовчиликлар қачонгача давом этади? Биз қўлдан келганича ҳаракат қилаяпмиз. Келишмовчиликлар хусусида тўхталсам, бунинг охирига етишимизга оз қолди. Худо хоҳласа куз келиши билан мавсум якунланиб, ҳаммаси изга тушади.

— Абдуллажон ака, масалан, олдинлари Жалолобод — Тошкент поездидан ҳатто ягона «юмшоқ» вагон ҳам олиб қўйилибди. Бунга қандай қарайсиз? Қолаверса, юқоридагиларга «инсофлироқ» бўлинглар дейиш сизнинг вазифангиз эмасми?

— Бу юмшоқ вагон Тошкентнинг кўрсатмаси билан олиб қўйилди. Мен бунга қарши Тошкентга телеграмма жўнатиб, аслидаги учта шунақа вагон ўрнига биттагина вагон борлигини, ҳатто уни ҳам олиб қўйиш йўловчилар нафсониятига тегишини билдирдим. Натижада, Тошкентнинг қарори билан битта буфетли юмшоқ вагон юборилди. Бу вагоннинг ярми буфет бўлиб, ундан ташқари йўловчилар учун саккизта жой мавжуд эди. Аммо Қўқон маҳкамаси бошлиқлари шу саккизтагина жойни ҳам бизга раво кўришмади. Ҳатто, талаб учун юборилган телеграммага телефон орқали «ширин-ширин» дағ-дағаларни эшитдим, холос. Шу-шу ёз мавсуми ҳам ўтаяпти.

— Биз темир йўлнинг ўзига хос қийинчиликларини энди ҳис Куйбишев деган поезд бўларди. Қандайдир «қатағон» муносабати билан поезд Андижонга «сургун» қилинган. Бу поезднинг тақдири хусусида маълумот бера олмайсизми?

— Бунинг арзимаган сабаблари бор. Поезд умуман, Андижон таъминотида эди. Барча кўрпа-тўшаклар Андижондан олинар, ҳатто проводниклар ҳам улардан қўйиларди. Охир-оқибат андижонликлар поездни ўзлариники қилиб олишди. Баҳона учун эса, Жалолободда одам етишмайди, деган қоғозлар тўлдирилиб тайёрланди. Ҳар қалай яхши бўлмади. Бу нарса, аминманки, талаб қилса арзигулик муаммо.

— Яна биз талабаларни бир муаммо қийнаб келади. Негадир барча вокзаллардан фарқли ўлароқ сиз бошқараётган Жалолобод вокзалида олдиндан патта сотиб олиш кассалари йўқ. Шуни изга солса бўлмайдими? Ёки поезд вагонлари етмаслигини инобатга олган ҳолда тўғридан-тўғри Андижондан келадиган поездларга Жалолободдан патта сотишни йўлга қўйиш керак.

— Жалолободда олдиндан патта сотиш кассаларининг йўқлигига сабаб паттанинг камлигида. Тўғрисини айтсам, Жалолобод номи билан аталувчи Тошкент поезди учун бизга фақатгина бир вагон ажратилган холос. Ўша биттагина вагонга ҳам олдиндан патта сотиб қўйсак, поезд кетадиган куни катта норозиликка сабабчи бўламиз. Менимча, халқ талаб қилганидек яна битта Жалолобод — Тошкент поездини юргизиш керак. Бу Тошкентга боғлиқ. Андижон поездларига патта сотишни эса, агар андижонликлар қаршилик кўрсатишмаса, амалга оширса бўлади.

Юқоридаги суҳбатдан сўнг биз Тошкентга — Ўрта Осиё темир йўллари маҳкамасига мурожаат қилиш керак деган фикрга келдик. Маҳкама мутасаддилари бизнинг қуйидаги мулоҳазаларимиздан тегишли хулоса чиқариб, Жалолобод аҳолиси талабини қондириш учун жонбозлик кўрсатарлар.

Жалолободга 926-поезддан ташқари яна битта «Жалолобод — Тошкент» пассажир поезди юргизишни, Андижон — Куйбишев поездининг эса Жалолободга қайтарилишини мақсадга мувофиқ, деб биламиз. Ана ўшанда Жалолободда ҳам олдиндан патта сотиш кассалари ишга туширилган бўлур эди.

Шунингдек, Андижон орқали кетиладиган поездларга тўғридан-тўғри Жалолободдан туриб патта сотиш ишлари ҳал этилиши даркор. Чунки, Жалолобод яқинда янги вилоят мақомини олди. Шунинг учун ҳам ўзига хос муаммоларининг ечилишини тақозо қилади.

Бизнингча, нафақат «Жалолобод — Тошкент» поезди, балки «Жалолобод — Тошкент» автобусини юргизиш фурсати ҳам аллақачон келган. Шунингдек, «Жалолобод — Тошкент» самолётларининг сони қоғозда 3 та бўлса-да, ҳанузгача 1 та қатнов билан чекланмоқда. Бу мутлақо талабга жавоб бермайди. Қолаверса, самолётнинг ярми махсус бронлар билан банд. Буларнинг барчасига жавоб олишни истардик.

Қудратулло МЕҲМОНҚУЛОВ.

— Бир килограмм пахтадан неча фоиз тола олинади?

— Бу мушкул вазифа эмас, ҳозир аниқлаймиз, — дейди Наманган вилоятидаги Косонсой пахта тозалаш заводининг лаборанткаси Зуҳра Қирғизова аппарат ёнига ўтираркан, ҳозиржавоблик билан.

Ҳа, Зуҳра ёш бўлса-да, ўз ишининг устаси. Шу боис у пахтакорларнинг ҳурмату эҳтиромига сазовор бўлмоқда.

СУРАТДА: Зуҳра Қирғизова иш устида.

Чиноз районидаги «Ўзбекистон ССР 30 йиллиги» жамоа хўжалигининг механизатори Турғун Аноров бу йилги мавсумда 120 тонна пахта теришга ваъда берганди. Шу ниятда у ҳар куни бункердан 9-10 тоннадан «оқ олтин» тўкиб, ҳамкасбларига ўрнак кўрсатмоқда.

СУРАТДА: илғор суворий Турғун Аноров.

Дўстлик районидаги «Ўзбекистон ССР 50 йиллиги» жамоа хўжалигининг боғбон ва соҳибкорлари жорий йилда мўл ҳосил етиштирдилар. Бироқ уни йиғиштириб олишда муаммога дуч келинди: ишчи кучи кам, нима қилиш керак? Шунда районидаги билим юртининг талабалари қалб амри билан ёрдамга отланишди. Айни кунларда улар оталиқдаги ҳосилни саранжомлашда яқиндан кўмаклашмоқдалар.

СУРАТДА: билим юрти талабаси Наргиза Зиёдова. У кунига 120-150 килограмм узум узаяпти.

Умарали ҚЎШВОҚОВ олган суратлар.

КУЛФАТ СИЗНИ ЧЕТЛАБ ЎТСИН, ЖИГАРПОРАЛАР

Хайрия сафар тафсилоти

— Тўғрисини сўйласам, бугунги учрашувни авваллари бўладиган оддий йиғинлардан бири санаб, хушламайроқ келгандим. Кўриб турибманки, фикрларим ноўрин. Учрашув одатий сўзамолликлардан холи. Тошкентдай шаҳри азимдан, Америкодай буюк мамлакатдан дилимизга яқин кишилар ногирон фарзандларимизни йўқлаб келишганидан бошимиз осмонга етди. Ойхон ая Ёқубова бошлиқ санъаткор Қаҳрамон оналар дастасининг чиқишлари, довруғдор хонанда Олмахон Ҳайитованинг дилрабо қўшиқлари, айниқса, машҳур халқ табиби Мирзакарим Норбековнинг шифобахш дил каломи қалбимизга ва жисмимизга малҳам бағишлади. Улашилган кийим-кечаклар ҳам қайноқ меҳру мурувватдан далолат. Одамийлигингиз, ғамхўрлигингиз олдида таъзим қиламиз, сизга! — «Орол бўйи болалари» деб номланган хайрия кунлари қатнашчиларининг қадимий Хива меҳнаткашлари, ногирон ёшлар билан бўлган учрашувида сўзга чиққан мактаб ўқитувчиси ҳамманинг фикрини ифодалаб, ана шу дил сўзларини изҳор этди.

Оролни асраш қўмитаси раиси, Қорақалпоғистон Республикаси халқ депутати Пирмат Шермуҳамедов бошлиқ бир гуруҳ олимлар, санъаткорлар, қалам аҳллари, шифокорлар мана ўн кундирки, экологик фалокат содир бўлган районлар бўйлаб хайрия сафарида юришибди.

Сафар қатнашчилари табиат исканжасида қолган Қорақалпоғистон Республикасининг кўпгина шаҳар ва қишлоқларида бўлдилар. Фожиа миқёсини, болалар ўртасида кенг тарқалган сурункали ва насл қувиш касалликларини яна бир бор ўрганиб, азият чекаётганларга моддий ва маънавий мадад уюштирдилар.

Меҳмонларни Хоразм воҳаси аҳли хушнудлик билан кутиб олди. Осори-атиқалар маскани Хивада бўлган кўп кишилик учрашувга вилоятнинг ҳамма шаҳар ва қишлоқларидан вакиллар келди. Американинг Колумбия дорилфунуни профессори Артур Боннер, республикамиз олимларидан Н. Худойберганов, А. Қулматовлар ногирон болаларга совға-саломлар улашишди. Биоток устаси Мирзакарим Норбековнинг кўргазмали даволаш сеанси янада қизиқарли ўтди.

Хайрия сафари иштирокчилари ёш авлод турмуши, уларга қилинаётган ғамхўрлик, хасталикларни даволаш ва олдини олиш борасидаги ишлари билан танишдилар. Меҳнаткашлар ва маҳаллий ҳокимият вакиллари билан мулоқотда бўлдилар. Хоразмдаги 350 нафар ногирон болани Оролни асраш қўмитаси оталиғига олиш ҳақида қарор қилинди. Бундан буён уларнинг соғлиғи, кийим-кечаги, озиқ-овқати ана шу жамоатчилик ташкилоти зиммасида бўлади. Шу мақсадларга ташкилотнинг бир неча ўн минг сўм маблағи сарфланади.

Вилоят ижроқўми раисининг ўринбосари Б. Исмоилов меҳмонларга сафар чоғида ҳамроҳлик қилди.

Хайрия кунлари қатнашчилари Орол фалокатининг таъсири яққол сезилаётган Бухоро вилоятига ҳам сафар қилгач, 9 октябрда Тошкентга қайтиб кетдилар.

А. СОБИРОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ОЛАМУ ОДАМ
ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР

✦ БМТ. Қурол-яроғлар устидан назорат қилиш ва қуролсизланиш бошқармасининг директори Рональд Леман бугун БМТда СССРнинг қуролсизланиш соҳасидаги ташаббусини табриклаб гапирди. Совет раҳбарияти АҚШнинг яқинда қилган бир қанча таклифларига жавобан шундай ташаббус билан чиққан эди. «Совет раҳбариятининг бу таклифларни тез ва ижобий жавоб берганидан Қўшма Штатлар мамнун бўлди, — деди у БМТ Бош ассамблеясининг биринчи комитетида (сиёсий масалалар ва хавфсизлик, жумладан қуролсизланиш масалалари билан шуғулланувчи комитетида) бошланган умумий мунозара вақтида сўзлаган нутқида. — Гарчи Президент Горбачевнинг ҳамма қарорлари ва ғоялари ҳам бизнинг таклифларимизга мувофиқ бўлмасада, ҳар ҳолда уларда жуда кўп умумийлик бор. Энди, қирқ йил ўтганидан кейин иккита етакчи ядродор давлат термоядро пиллапояси бўйлаб қуйи туша бошлаганини бутун дунё равшан кўриб турибди. Бу — ҳақиқатан ҳам тарихий аҳамиятга эга бўлган бурилиш нуқтасидир».

✦ ТОКИО. АҚШ молия вазири Николас Брейди Совет Иттифоқидаги ислоҳотлар ва унинг жаҳон иқтисодий тизимига қўшилиш жараёнига кўмаклашиш йўлидаги жадал халқаро куч-ғайратларни қўллаб-қувватлаб гапирди. У Халқаро валюта жамғармаси ва жаҳон банкининг бугун Бангкокда очилган сессиясида сўзлаган нутқида гапириб, СССР билан Шарқий Европа мамлакатлари режали иқтисодиётдан бозор иқтисодиётига ўтиш йўлида «бутун урушдан кейинги давр мобайнида энг туб иқтисодий ўзгартишлар» қаршисида туришибди, деди. Бу мамлакатларга халқаро валюта жамғармасидан ва жаҳон банкидан анъанавий ёрдам беришнинг ўзи кифоя қилмайди, шу билан бирга «одатдаги тартибга солувчи дастурлардан анча илгарилаб кетадиган каттароқ ёрдам керак», деб таъкидлади Брейди.

✦ ТОКИО. Ғарбдаги еттита етакчи саноат мамлакатининг вакиллари яқин вақт ичида Москвада Совет Иттифоқига молиявий ёрдам бериш тафсилотларини, шу жумладан янги қарз бериш ва жорий қарзлар юзасидан тўловлар муддатини кечиктириш имкониятини муҳокама қиладилар. СССР Президенти ҳузуридаги сиёсий маслаҳат кенгашининг аъзоси Григорий Явлинский бугун Япониядаги Киодо Цусин агентлигининг мухбири билан суҳбатда шу гапни айтди. Бангкокдаги халқаро кенгашларда қатнашаётган Совет делегациясига бошчилик қилаётган Г. Явлинский яна бундай деди: ҳали бу хусусда узил-кесил қарор қабул қилингани йўқ ва бу қарор қандай бўлиши бўлғуси мунозараларнинг натижадорлигига боғлиқ бўлади.

✦ ДАМАШҚ. Испания ташқи ишлар вазири Франсиско Фернандес Ордоньес душанба куни Сурия пойтахтига қилган ташрифини тугаллади. Европа иқтисодий ҳамжамиятига аъзо бўлган давлатлар Яқин Шарққа бағишланган сулҳ конференциясини чақиришга катта аҳамият бермоқдалар ва бу анжуманнинг иши бошланиши учун зарур бўлган ёрдамни беришга тайёрдирлар, деди у. Испания Ташқи ишлар вазирлигининг бошлиғи яна қуйидагиларни таъкидлади: Мадрид сулҳ конференциясини чақириш ғоясини қўллаб-қувватлар экан, АҚШ билан СССР паноҳида олиб борилаётган тайёргарлик ишларига аралашмоқчи эмас.

✦ БЕЛГРАД. Ўтган сешанба куни Албанияда оммавий тартибсизликлар рўй берди. Гап шундаки, тахминан 4 минг киши Италияга жўнаб кетиши учун Влере порт шаҳридаги денгиз кемаларини қўлга киритмоқчи бўлганида, маъмурлар армия бўлинмалари билан полициядан фойдаланишга мажбур бўлди. ТАНЮГ ахборот бошқармасининг Албания телевидениеси маълумотига асосланиб хабар қилишича, ғалаёнлар вақтида ўқ отиш қуроли ишлатилди, уч киши, шу жумладан икки ҳарбий хизматчи оғир яраланди. Дуррес шаҳрида ҳам кемаларни босиб олиш учун мана шундай уринишлар бўлди. Бу шаҳардаги намойишда қанча киши қатнашганлиги аниқ айтилмаган.

АЁЛ МЕҲРИ ТОШНИ ЭРИТАР

Қон тўла мешга ботирилаётган босқинчи калласига нафрат билан боқиб турган, лекин юрагининг бир четида барибир оғриқ уйғонган аёл ҳақида эшитмаганлар борми? Аслида массагетлар маликаси Тўмарисдек жасоратли аёллар тарихда оз бўлмаган. Лекин айримларининг номлари тарихнинг шафқатсиз чархпалаги ортига ўтиб кетган, кўплари эса жасоратларини амалда кўрсатиш учун эҳтиёж бўлмагани сабаб—оддий аёллар қаторида дунёдан яшаб ўтганлар. Эҳтиёж туғилганда эса, халқининг ҳурлиги, эркини ўйлаб Қурбонжон додхо сингари қўзғолончилар исёнига бош бўлишган. Чор амалдорларининг зулми нақ кекирдакка пичоқ бўлиб қадалганда «йигитларимизни мардикорликка, қулликка бермаймиз» дея хўжандлик Ходими Жамолак сингари эркакларни қилич қайраган миршабларга қарши бошлашган...

Тарих гувоҳ: аёл сира ғазабга тўлмасин! Қаҳр отига минса, аёлни тўхтатиб қолгувчи куч топилиши гумон. Аввал болам, сўнг юртим, халқим дея ўзининг ширин ҳаловатидан воз кечиб, жанг майдонига тушган аёл қаршисида қўрқув тиз чўкади, зулм занжирлари парча-парча бўлиб кетади, истибдод қўрғонлари емирилади.

Лекин минг қаҳрга тўлмасин, аёл қалбини ҳеч қачон меҳр тарк этмайди. Ўз ўғлининг қотилини маҳв этгач, тағин қурбонига ачиниб кўз ёшини тиёлмаслик ана шу меҳр туфайли. Аёл меҳри юртни, элни, инсониятни, дунёни не-не бало-қазолардан асраб келган, беаёв қирғинлар олдини олган.

Замона кемаси қалқиб турган ҳали у ер, ҳали бу ерда оға-инилар бир-бирининг қонини тўкаётгани ҳақидаги мудҳиш ҳодисалар рўй бериб турган бир пайтда яна аёл меҳри майдонга чиқиши зарурга ўхшаб кўринаётир. Борди-ю ноҳушликлар олдини олиш учун меҳрлар бирлашсачи? Тошни эритадиган, селни қуритадиган улкан бир меҳр пайдо бўлса-чи?

Яқинда Ленинобод вилоятида бўлиб ўтган Фарғона водийсидаги уч жумҳуриятнинг беш вилояти аёллари учрашуви ана шу катта МЕҲРни яратиш йўлидаги тамал тошларидан бири бўлиб кўринди менга!

Иқтисодий ҳамда ижтимоий турмушда юзага келган қийинчиликларни ва уларнинг тобора кучайиб, чигаллашиб бораётганини кўрган Ленинобод вилояти фирқа қўмитаси ва вилоят аёллар кенгаши водийда ёнма-ён яшаётган, азал-азалдан қўшничилик қилаётган вилоятлар аёллари кучларини бирлаштириш йўлида хайрли саъй-ҳаракат бошлашди. Водий дарвозаси — Хўжанд шаҳрига Фарғона ва Андижондан, Ўш ва Намангандан ўз юртларида обрў-эътибор топган аёллар келишди. Улар икки кун давомида Хўжанд ва Конибодом шаҳарларидаги асосан аёллар ишлайдиган саноат корхоналарида бўлишди, учрашувлар ўтказилди. Гарчи хайрли тадбирнинг ибтидоси жуда қисқа муддат — икки кун ўтказилган бўлса-да, унинг натижасидан, истиқболда турган ёруғ режалардан жуда кўпчилик мамнун бўлди.

Хайрли тадбирнинг ташаббускорларидан бири — Ленинобод вилояти фирқа қўмитаси котибаси, вилоят аёллар кенгаши раисаси Муҳаббат Нозимова билан суҳбатлашганимизда унинг ҳам бундан мамнунлиги яққол сезилиб турди.

— Биласизми, эскироқ бўлса ҳам, ўз аҳамиятини сираям йўқотмайдиган бир гапни айтмоқчиман, — деди у. — Аёлларнинг кучи бирлашса, мустаҳкамланса, дунё ҳам мустаҳкамланади. Водий вилоятларида яшаётган аҳолининг 52 фоизи қизлар, аёллар экан. Биз бу жуда катта кучни бирлаштирган ҳолда ҳозирги мураккаб вазиятдан ҳамжиҳатлик билан чиқа олиш, яхши, ҳаловатли кунларни тезроқ яқинлаштириш йўлларини қидираяпмиз. Аёлни ҳаёт чироғи дейдилар. Бу чироқ қанчалик яхши нур сочса, атроф шунчалик ёришиб кетади; Суҳбатдошим Хўжанд ва Марғилон шаҳарларидаги атлас тўқиш, Хўжанд ва Ўшдаги ипак газламалар тайёрлаш корхоналари ўртасида ўрнатиладиган дўстона алоқалар ҳақида тўлиб-тошиб сўзлади.

— Биз Хўжанддаги йирик ипакчилик комбинатида бўлдик. У ерда ишлаётган ўн минг ишчидан 7 минг нафаридан ортиқроғи аёллар экан, — деди Наманган вилояти аёллар қўмитаси раисининг муовини Муборакхон Бобохонова, Ленинобод вилоятидаги учрашувлар ҳақидаги таассуротлари билан ўртоқлашар экан. — Менга бу корхонада аёллар учун яратилган қулайликлар ёқди. Тўқилаётган газламалар тури ва сифатини кўриб, рости қойил қолдим. Улар шу қадар чиройлики, кўрган аёл албатта ундан кўйлак тикдириш ўйига тушади. Қани энди, шундай чиройли газламалар кўпроқ тўқилса-ю, дўконларда тахланиб ётса...

Дўст билан обод уйинг!

Кейинги суҳбатдошим — Ўш вилояти давлат мулки бошқармаси бўйича қўмита раиси Санабар Бахапова водийда яшаётган турли миллат халқлари дўстлигини мустаҳкамлаш ва бу эзгу ишга аёллар қўшиши зарур бўлган ҳисса ҳақида гапирди. «Биз Ўшдаги ўша машъум воқеалардан сўнг водийдаги вилоятлар аёллари вакилларини тўплагандек ва бундан кейин ҳар қандай зўравонлик, жанжал олдини оналар, опа-сингиллар, қизлар кучи билан тўсиш ҳақида фикр алмашгандик, — дейди Санабар. — Биз Хўжандда жуда қисқа вақт бўлсак-да, бу гўзал шаҳарда анчагина дугона орттирдик. Энди менинг Тожикистонда Шаҳодат, Замира деган дугоналарим бор. Яна бу ерда ўзимнинг сабоқдош дугонам Дилбархон Акрамовани учратиб қолдим. Наманганлик бу дугонам билан олтмишинчи йилларда Тошкент тўқимачилик институтида бирга ўқигандик. Узоқ йиллардан бери уни кўрмагандим. Мана, Хўжанд учрашуви туфайли Дилбархон ва яна бир сабоқдош дугонам — ҳозир Хўжанд шаҳар фирқа қўмитаси котибаси бўлган Муборакхон Неъматова билан ҳам дийдор кўришдик. Мен бундай учрашувлар кўпайишини истайман».

Андижон вилояти касаба уюшмаси раисаси Маҳбуба Музаффарованинг сўзлари ҳам Санабарнинг гапларига ҳамоҳанг бўлди. «Бир-биримизни қанчалик яхшироқ билсак, юракларимиз шунчалик яқинлашаверади, бу эзгу тадбирни давом эттириш тарафдориман», деди у.

Фарғона водийси вилоятлари — Андижон, Фарғона, Наманган Ўш ва Ленинободда уч миллат — ўзбек, тожик ва қирғизлар асрлар оша ёнма-ён яшаб келишмоқда, қуда-анда бўлиб кетишган. Ёв келса биргаликда йўлига қалқон бўлишган, тўй-маъаракаларини бир-бирларисиз ўтказишмайди. Лекин ғаламислар ҳам анойи эмас. Уларнинг қутқуси туфайли Ўш ва Ўзган, Боткент ва Исфарада жанжал чиқди. Оға-инилар бир-бирларига қўл кўтаришди. Водий аёллари оёққа туришаяптими, демак, энди буёғига ҳеч қандай жанжал чиқмайди. Водий вилоятлари аёллари ўртасидаги икки йилга мўлжалланган ҳамкорлик дастури ҳам шундан сўзлайди. Аёллар кучини бирлаштирган ҳолда турғунлик давридан қолган мерос ва қайта қуриш пайтида содир бўлган ҳаётдаги; жамиятдаги барча ёмон ҳолларнинг илдизини қуритамиз — дастурда келажакка ишонч уйғотувчи мана шу жумла ҳам бор.

Шунингдек, дастурда халқлар дўстлиги байрамларини ўтказиш, меҳнат жамоалари орасида ўзаро алоқалар ўрнатиш, водийдаги олий ўқув юртларида қўшни жумҳуриятдан келган йигит-қизлар учун танловсиз ўқишга қабул уюштириш каби етти ажойиб бўлим ҳам бор.

«Буларнинг ҳаммаси яхши. Лекин тадбирлар амалга ошиши ҳисоб. Ишқилиб, қоғозда қолиб кетмаса бўлди».

Ленинобод вилояти аёллар кенгаши аъзоси, журналист Мавлуда Шарипованинг бу фикрларига менимча водийда яшаётган ҳар бир аёл қўшилади.

Ўринбой УСМОН.
Хўжанд шаҳри.

ҲАМ ЎЗЛАРИ УЧУН, ҲАМ ҚЎШНИЛАРИГА

Учқўрғондаги «Андижон» жамоа хўжалигида эндиликда бир неча навли мой ишлаб чиқарилади. Бу ерда қурилган электр мойжувоз чигит, зиғир ва кунгабоқар мойи тайёрлайди.

Бунинг учун хўжаликда ҳозирнинг ўзида зиғир ва кунгабоқар экилди. Мойжувоз тўла қувват билан ишлаганда бир соатда ярим тонна уруғни қайта ишлаши мумкин. Мойжувозни бундай ҳажмдаги хом ашё билан таъминлаш учун райондаги ҳар бир хўжаликда мойли экинлар учун майдонлар ажратиш, маҳсулотни эса улушга мувофиқ тақсимлашга қарор қилинди.

«Андижон» жамоа хўжалигида бошқа ёрдамчи тармоқлар ҳам анчагина. Консерва ва ғишт цехлари ишлаб турибди, хонатлас, гиламлар, тивит рўмоллар ишлаб чиқариш йўлга қўйилган. Келгусида духоба ишлаб чиқариш цехи ва пишиқ ғишт тайёрлаш бўйича Совет-Сурия қўшма корхонаси филиалини ташкил этиш ҳам мўлжалланган.

(ЎзТАГ).

Ўзбекистонликлар аскарлар ҳузурида

ҲАРБИЙ ҚИСМДАГИ ОДДИЙ ВА ОДАТИЙ БЕЗОРИЛИКНИ ҲУҚУҚ ПОСБОНЛАРИ «МИЛЛИЙ НИЗО» ДЕБ БАҲОЛАШДИ. БУНДАЙ АТАМА КИМГА ВА НИМА УЧУН КЕРАК ЭДИ?

ПИЧОҚ УРГАН „ЖАБРЛАНУВЧИ“

Суд очерки

1990 йил ўтиб борарди. Ўзбекистонга ҳарбий қисмлардан пешма-пеш темир тобутлар келиб турарди. Қочоқлар сони ошганди. Ушбу кўргуликлар ҳам етмагандек, май ойида Нишон райони узра яна бир хунук гап оралади: «Аскарларни асоссиз қамашаётганмиш». Шу орада Қашқадарёга, сўнгра Нишон районига жумҳуриятимиз Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов ташриф буюрди. Наврўз қишлоқ шўроси ҳудудида яшовчилар — қариялар, кўп болали оналар, меҳнаткашлар, ўқувчи-ёшлар армиядаги ҳодисалардан арз қилишди. Хусусан, Совет Армияси сафида хизмат қилаётган Норбўта Эгамбердиев ва унинг бир гуруҳ ўртоқларининг асоссиз равишда қамалганлигини айтишди. Район кенгашига топшириқ берилди. Шундай қилиб, Нишон район Кенгашининг 1990 йил 19 майдаги қарорига биноан тузилган 5 кишидан иборат комиссия Ростов-Дон шаҳрига жўнади.

11—25 июнь кунлари Шимолий Кавказ ҳарбий округига қарашли Ростов-Дон ҳарбий гарнизони трибунали хизматдаги аскарлар ўртасида содир этилган ҳарбий Низом қоидаларининг қўпол равишда бузилиши билан боғлиқ жиноий ишни кўриб чиқди.

Ҳарбий трибунал судловида ҳарбий судья, подполковник Валерий Криченко раислик қилди. Маслаҳатчилар сифатида зобитлардан В. Короткий, Г. Бондаренколар иштирок этишди. Томонлардан — давлат қораловчиси, Ростов-Дон гарнизони ҳарбий прокурорининг катта ёрдамчиси, адлия майори А. Толстопятенко, жамоат айбловчиси бўлиб сержант А. Синяев, оқловчилар — Қашқадарёдан Х. Комилов, Сурхондарёдан Ҳ. Сайдуллаев, Ростов-Дон вилоятидан М. Зубахин, Ю. Куропятник, А. Одоманьян, А. Нечёсовлар иштирок этишди. Аскарлар Баҳодир Давлатов, Режап Мелеев, Мугаррам Мелик ўғли суд мажлисида тилмочлик қилдилар.

Қора курсида олти нафар ўзбек аскарлари ўтирарди. Улар РСФСР Жиноят кодексининг 244- ва 258-моддаларининг «В» бандлари билан айбли деб топилган. Маҳбусларнинг беш нафари вақтинча сақлаш ҳибсхонасида, бир нафари пичоқланиб, оғир жароҳат олганлиги боис тилхат орқали очиқда қолдирилган. Жабрланувчилар ҳам Ўрта осиёлик йигитлар — туркманистонлик аскарлар.

Терговни судда давлат қораловчиси сифатида иштирок этаётган А. Толстопятенко олиб борганлигининг ўзи бу бу ишга муносабат қандайлигини кўрсатиб турибди. Адвокат Х. Комилов тергов бир томонлама — фақат айблов сари олиб борилганлигини, қонунбузишлик ҳолларига йўл қўйилганлигини эътироф этди ва А. Толстопятенкони давлат қораловчиси сифатида иштирок этмаслиги тўғрисида талабнома киритди. Аммо талаб қондирилмади. Суд мажлиси давомида ўзбек аскарларининг айбсизликлари тўла исботини топишига қарамасдан, прокурор А. Толстопятенконинг қаттиқ тазйиқи билан улар яна ҳибсда қолишди.

ЖИНОЯТ ИШИ НЕГА ҚЎЗҒАТИЛДИ?

Қора курсида ўтирган олти нафар ўзбек аскари Ростов-Дон вилоятининг «Н» қисмида ўз йигитлик бурчларини ўташаётганди. Ҳамма бало 23 январь куни кечқурун Ленин хонасида намойиш этилган видеофильмдан сўнг бошланди. Икки туркман аскари фильмдан сўнг стулларни олган жойига элтиб қўйишмаган. Ротада ўша куни Тўра Ёқубов билан Бахтиёр Бердиев навбатчи эди. Ёқубов хизмат вазифасидан келиб чиқиб, Омонмуҳаммад Саҳадовга ўриндиғингни ўз жойига элтиб қўй, деган. Саҳадов бўйин товлаган. Икки ўртада жанжал чиққан. Бир-бирини бир муштдан уришган. Бор гап шу. Аммо 11 февралга келиб, гўё «шеф» бўлиб олишни кўнглига тугиб юрган Саҳадов чўнтагида олиб юрган чопқиси билан аскар Исматулла Раҳимовни жароҳатлаган. Раҳимов казармада йиқилиб қолгач, ротадаги аскар йигитлар Саҳадовни роса калтаклашган. Шундай қилиб, ҳарбий қонунчилар учун ҳам иш топилган. Лекин нимадир бўлиб, айбдор қолиб жабрланувчи устидан иш қўзғатилган. 23 январь кунги жанжал «сунъий» равишда бунга асос қилиб олинган. Уришқоқларнинг атрофига шериклар топилган. Жиноий иш «миллатлараро негизда келиб чиқди» қабилида шиширилган. Қандай бўлмасин, икки қондош турк халқига мансуб аскарлар ўртасида раҳна солишга ҳаракат қилинган. Аслида айбдор — тарбияси бузуқ, олифта, ҳарбий Низом қоидаларини менсимаган Омонмуҳаммад Саҳадов эди. У қандайдир йўллар билан «сувдан қуруқ чиққан», бунинг устига, «жабрланувчи» деган ном олган. «Коса остида нимкоса» ҳам бўлиши мукин. Чунки жиноят содир этилганидан икки кун ўтгач — Омонмуҳаммаднинг отаси Ягмир Саҳадов ҳарбий қисмга етиб келган. Ва... бу ерда анча-мунча фаолият кўрсатган. Терговда фақат О. Саҳадовнинг кўргазмаси инобатга олинган. Ҳатто судда ҳам шу ҳол такрорланди. На айбсиз айбдорларнинг, на гувоҳларнинг, на қисм командирининг кўргазмалари инобатга олинди...

Бу ерда тагзаминли катта ғирром бор. Ёқубов билан Саҳадов ўзаро жанжаллашган, биров билган, биров билмаган. Бу воқеа эса 11 февралдаги жиноятга олиб келиб тақалди. Сўнг Армияда турк миллатига мансуб аскарлар ҳам бир-бирлари билан келиша олмайди, деган иғвогарона уйдирма тўқиб чиқарилди. Агар ўзбек аскари бировни пичоқлаганда, биз ўзимиз «Қонун бўйича жазосини олсин» дердик. Бироқ Саҳадовга нисбатан ана шундай жазо қўлланилмади. У «оппоқ», айбдор — ўзбек аскарлари. Группа бўлиб уни ва ўртоқларини уришган деган иғвогарлик ўйлаб топилган... Аслида ушбу жиноят ишида «миллатлараро низо» деган сўзнинг ўзи ортиқча. Бу судда исботланди. Аммо далилдан кўра ҳарбий қонуншуносларга «миллатчилик» деган айб қўйиш ўнғайроқ кўринди.

Туркманлар билан ўзбеклар деярли бир халқдек, борди-келди, қуда-анда, ери, удуми, яшаш тарзи бир. Ҳали мен туркманлар билан ўзбеклар ўзаро уриш қилишибди деган сўзни эшитмаганман. Ҳатто Армияда хизмат қилганимизда ҳам ёш туркман аскарларни ўзимизнинг туғишган инимиздек кўрардик. У фақир бечоралар ҳам худди ўзбеклардек ўрисчани билишмайди, пахтани орасида кунлари ўтиб, унчалик соғлом ҳам эмас. Аммо Ростов-Донлик ҳуқуқшунослар «қилдан қилич» ясашган: ўзбек аскарлари туркман аскарларни қийнаган деган пуч гапни тўқиб чиқаришган. Ҳарбий трибунал иш кўраётган кунлари Қашқадарёнинг Помуқ қишлоғилик туркман йигитлари билан кўп бор мулоқотда бўлдим. Бу ерда ўзбекларда ҳам, туркманларда ҳам айб йўқ, ёлғиз тарбияси бузуқ Саҳадов айбдор, — дейишди улар.

«ЎЗИМНИ АЙБДОР ДЕБ ҲИСОБЛАМАЙМАН»

Қора курсида ўтирган аскар йигитлар ҳарбий трибунал судловида ҳам, охирги сўз берилганда ҳам шу сўзни такрорлашди.

Савол туғилади: улар айбдорми?

Судланувчилар ҳақида қисқача маълумот:

Раҳимов Исматулло, Ёқубов Тўра, Бердиев Бахтиёр — Сурхондарёдан, Эгамбердиев Норбўта — Қашқадарёдан, Каримов Амриддин — Самарқанддан, Шукуров Собиржон — Жиззах вилоятидан. 1 йилдан 2 йилгача муддатда хизматда бўлишган.

Раҳимов Исматулло пичоқланиб, тилхат орқали очиқда экани сабабли кўпроқ у билан мулоқотда бўлдим.

— 23 январь куни қандай жанжал бўлганлигини билмайман. 11 февраль куни Саҳадов беҳосдан қорнимга чопқисини тиқиб олди. Ягона айбим, 10 февраль куни тунда қаерда эдинг, деб сўрадим. Шу холос. Энди эса, мен ҳам айбдорман.

— 3 май куни телегарамма олдик,— суҳбатимизга қўшилди Исматуллонинг акаси Равшан Раҳимов. — Адвокат Нечёсов деган киши юборибди. Ҳайрон бўлдим ва зудлик билан Ростов-Донга етиб келдим. Келсам... укам Исматулло 11 февралдан буён ўлим тўшагида, турли госпиталларда ётиб юрган экан. На командирлари, на ҳарбий қонуншунослар хабар қилишган. Шу ҳолатда ўлиб кетсачи, навбатдаги темир тобутга эга бўлардик-да? Яна ўзи айбдор деб топиларди, олам гулистон. Энди эса, укам айбдор, судланувчи, буларнинг барчаси хўрликдан бошқа нарса эмас!

«ТЕРГОВДАГИ КЎРГАЗМАЛАРИНГНИ ТАСДИҚЛАЙСАНМИ?»

ДАВЛАТ қораловчиси — бир томонлама тергов олиб борган Толстопятенко жабрланувчилар судда қарама-қарши кўргазма бера бошлашгач, ана шу саволни беришга, уларнинг фикрини бир қолипга солишга мажбур бўлди.

Саҳадов кўргазмаси:

— 23 январь куни тунда мени «дед»лар роса калтаклашди. Мени Ленин хонасида ўриндиғимни жойига қўйганимдан сўнг Бердиев, Каримов, Рўзиев, Раҳимов, Раҳматовлар уришди. Бобоев табуретка билан, Раҳимов қўли билан 2—3 марта, Раҳматов табуретка билан 2 марта, қўли билан 3 марта, Бердиев мушти билан 2—3 марта, Рўзиев мушти билан 2 марта, Ёқубов табуретка билан, Каримов мушти билан уришди.

(Қойил-е, ҳамма урганларни ҳисоб-китоб қилиб олганига, яна денг, ким қаерига ўрганигача аниқ — Ж. Я.).

— Сўнгра, мени ўзбек йигитлари муттасил қийнашди, азоб беришди.

Саҳадов кўргазма берар экан, прокурор тоқатсизлана бошлади. Маълум бўлишича, Саҳадов тергов билан судда мутлақо қарама-қарши кўргазма бера бошлаган экан. Ҳатто у 12—15 мартагача уришди деган гапларни ҳам айтган. Агар терговда Каримов қўли билан урди деган бўлса, судда тепди, Ёқубов мушти билан кўкрагимга солди деган бўлса, судда табуретка билан урди деб ёлғон, аввалги кўргазмасига қарши гапира бошлаган. Шу боис ҳам прокурор Саҳадовга юқоридаги саволни беришга мажбур бўлди.

Прокурор: — Терговда сен Каримов 23 январь куни оёғи билан, бошқалар қўли билан урди дегансан, бу ҳам тўғри-а?

— **Саҳадов:** — Ҳа.

Прокурор: — Сен терговда 24 январь куни Шукуров урди дегансан, ҳозир унутдинг шекилли, бу ҳам тўғрими?

— **Саҳадов:** — Тўғри.

Комилов: — Сени Эгамбердиев урган бўлса, ким кўрган, гувоҳинг борми?

— **Саҳадов:** — Ҳеч ким кўрмаган, гувоҳим ҳам йўқ.

Нечёсов: — Сен Раҳимовни терговда юзимга урди дегансан, ҳозир елкамга дединг, қайси бири тўғри?

— **Саҳадов:** — Прокурор ўтказган тергов тўғри.

ГУВОҲЛАР КЎРГАЗМАСИ

ҚОСИМОВ Жақипбек — сержант:

— Саҳадовнинг тарбияси бузуқ. Мен қирғизман. Ўзбеклар билан алоқам яхши. У ёқда — Ўшда қирғин бўлса-да, ўзбеклар ўзлари каби мен бегуноҳга бир оғиз ёмон гап айтишмади. Менинг эса, қалбим азобда. Бугун туркман Саҳадов ўзбекларни қаматтириб ўтирибди. Бу ерда ҳеч қандай миллатчилик бўлмаган. Мен унинг командириман. Менга Саҳадов «сен ҳам мен каби оддий аскарсан-да» деб буйруқларимни бирнеча марта бажаришдан бош тортган. Мен судланувчиларни яхши биламан, уларда айб йўқ. Уриш ҳам бўлмаган. 23 январь куни ҳам ротада эдим, Саҳадов билан Ёқубов туртишиб қолган, шу холос.

ВОЛОДКИН Валерий Дмитриевич — оддий аскар:

— Бир куни Саҳадов олдимга келиб, катта ўрис аскарлар тегаяпти, деди. Мен унга, ҳамма жойга бурнингни суқма, калтак ейсан, дедим. 24 январь куни дневальний эдим, ҳеч қандай уриш бўлмаган.

Судья: — Сен терговда бошқача кўргазма бергансан: Саҳадов ёнимга келиб, бизлар ўзбеклар билан уриш қилсак, сиз ўрислар уларга қўшилманглар, деб айтди дегансан-ку?

Володкин: — Тўғри, ёдимда йўқ, шундай дегандай ҳам бўлувдим...

Худди ана шу гап-сўзлар замирида жуда катта маъно ва мазмун бор. Умуман, Саҳадов онгига шунақа бўлмағур ўйлар сингдирилган, терговда эса, Толстопятенко бундан жуда устакорлик билан фойдаланган.

ПОПОВ Юрий Борисович — рота старшинаси:

— Судланувчиларда айб йўқ. Тўлиқ кафолат бераман. Бу ерда «миллатчилик» деган сўзнинг ўзи ортиқча. Мен доим ротада бўлганман, уриш бўлмаган. 25 январь куни казармада Саҳадов Бобоевни ураётганлигига кўзим тушди. Сал олдин у сержант Қосимовни буйруғини бажармаган экан. Ана шу гапларни майор Горковенкога айтдим. Аскарларни сафлантирганимизда, Саҳадов менга қараб очиқчасига «Хизмат қилишни хоҳламайман» деди. Бу гапни Горковенкога ҳам айтди. Сўнгра, уни гаупвахтага қамаш билан жазоладик.

ГОРКОВЕНКО Сергей Васильевич — батальон командирининг муовини, комендатура бошлиғи, майор:

— Қора курсида ўтирганларни айбсиз деб очиқ айтаман ва исботлаб ҳам бераман. Уларнинг ўрнига соғлом аскарни яримжон қилган Саҳадов ўтириши керак эди. Уни мен ҳамиша «разгелдяй» деб атаганман. Шу боис, тартиб бузганлиги учун қамоқ жазосига буюрганман. Меҳнатсевар, тартиб-интизомли ўзбек аскарларида айб йўқ.

Шунингдек, А. И. Житник, Б. Аннамуродов, О. Бердиев, Ж. Рўзиев, Севиндик Тоғай ўғли, Ясиф Содиқ ўғли, Э. Маматказин, В. Дзюба, О. Старков, И. Фузанов, М. Рўзиев, К. Калачников сингари ҳарбийлар ҳам гувоҳлик кўргазмаларида қора курсидагилар айбсизликларини очиқ эътироф этишди.

АЙРИМ МУЛОҲАЗАЛАР

УШБУ ҳарбий қисмда Андижон вилояти Қўрғонтепа районидаги Норбўта қишлоғидан Собиржон Акбаров деган лейтенант хизмат қилаётган экан. У тергов давомида таржимон сифатида иштирок этган.

— Жиноий иш 12 февралда бошланган, — дейди Собиржон. — Ўшанда мен Озарбайжонда эдим. Апрель ойининг бошларида қайтиб келдим. Командирнинг топшириғи билан жиноий ишда тилмоч сифатида қатнашдим.

— Ҳозир Саҳадов сизнинг ротангизда хизмат қилаётган экан, ўзини қандай тутаяпти? — сўрайман Собиржондан.

— Ёмон, жуда ёмон. Ҳар лаҳзада ўзининг кимлигини кўрсатиб туради.

Ўша пайтда айбланувчиларни ўз ҳимоясига олган адвокат Одоманьян тутган йўл янада ажабланарли. У ҳам «ёпиқлик қозон ёпиғлигича қолади» деб ўйлаган шекилли, инсонлар тақдири ҳал бўлаётганлиги билан мутлақо иши бўлмаган. У ҳимоячи бўлатуриб ўз ҳимоясига олган тўрт нафар айбланувчини 4 томли иш билан бир соатнинг ичида таништирган, холос.

Ана сизга қонунчилик!

Адвокатга қарата «компьютер» машинаси бўл-е» дегим келди.

Айблов фикри билан танишар эканмиз, бирнеча жойда «миллатлараро низо келиб чиққан» дейилган. Айбдор сифатида эса қора курсида ўтирганлар тилга олинган. Аммо, суд жараёнини кузатар эканмиз, бу ерда бирорта ҳам «миллат» тўғрисидаги низони учратмадик. Бир бузуқнинг номини бутун бир миллатга боғлаш, айбсизларни айбдор қилиб юбориш кимга, нега керак бўлди экан? Ахир, Попов ва Горковенколар ўз кўргазмаларида бу ҳақда бор гапни очиқ-ойдин айтишди-ку. Айниқса, ҳеч қандай айбсиз Эгамбердиевнинг қора курсида ўтириши алам қилади. Наҳотки, қонунчиликда фақат бир томонлама берилган кўргазма билан инсон тақдири ҳал қилинса, ўн гулидан бир гули очилмаган аскарларга айб тақалиб, улар қамаб юборилса? Балки, бугунги куннинг инқирозлари ана шундадир.

Балки...

Начора?!

ҲУКМ

ҲАРБИЙ трибунал судлови ҳукм чиқаришда ҳам прокурорга қарши боролмади. Жароҳат олганлиги учун Раҳимов икки йил очиқликда хизмат қилишга, қолган беш нафар ўзбек аскарлари эса (гарчи, прокурор қаттиқроқ жазо сўраган бўлса ҳам) ярим йилдан бир ярим йилгача интизомий ҳарбий батальонда хизмат қилишларига ҳукм чиқарилди.

Жалол ЯХШИБОЕВ,
журналист, Қарши — Ростов-Дон — Қарши.
1990 йил, июнь—июль.

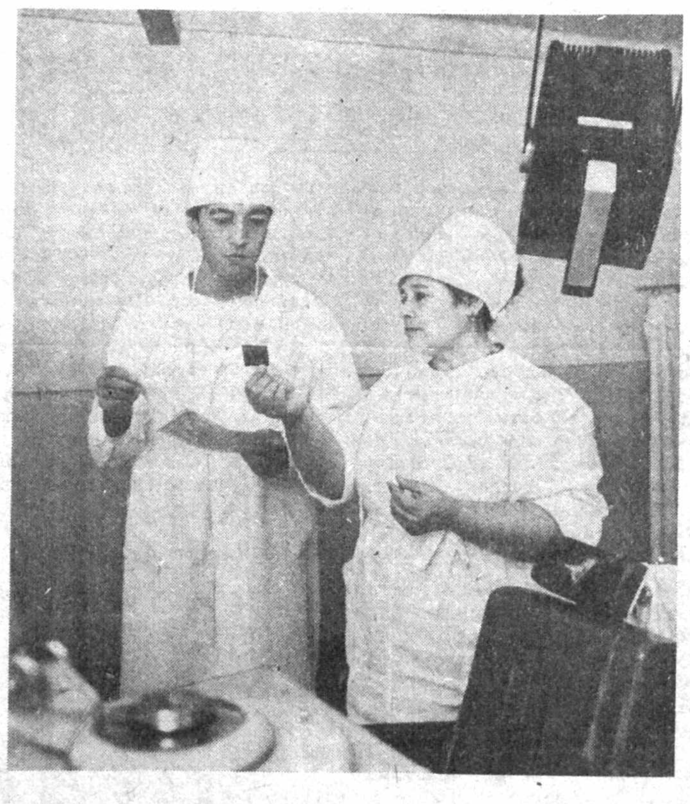

— Яхши мутахассис, бўлиш учун биргина билим ва қобилият камлик қилар экан. Менинг бахтим шундаки, яхши устозлар қўлидан таълим олдим. Қарияларимиз «Ўқиш бошқа уқиш бошқа» дейишганидек, устозларим хизматидан миннатдорман. Жумҳуриятимизнинг энг яхши тиш дўхтирларидан бири бўлган Нозима Олтоева билимгоҳни битириб шу ерда ишлашимга сабабчи бўлганлар. Билмаганимни ўргатганлар, — дейди Тошкент шаҳар 11-тиш касалликлари клиникаси дўхтири Маҳмуджон Алимов.

Ҳақиқатан ҳам Маҳмуджоннинг хизматларидан ҳамшаҳарларимиз ҳурсанд.

СУРАТДА: ёш мутахассис Маҳмуджон Алимов устози, бўлим мудири Нозима Олтоева билан беморга ташҳис қўйишда фикрлашмоқда.

Е. БОТИР олган сурат.

ПАХТА САНОАТИ ВА ЭКОЛОГИЯ

Сирдарё вилоятидаги пахта тозалаш заводлари тўла қуввват билан ишламоқда. Лекин уларнинг ёнида ҳавонинг тозалиги кўпчиликни ҳайрон қолдирмоқда. Гулистон, Боёвут, Димитров пахта заводлари теварагидаги қўрғонларда ҳозир ҳаво ниҳоятда тоза. Оқ олтин ва Ворошилов районлари корхоналари ҳам чанг чиқармаяпти.

Бунинг сабаби шундаки, тармоқда корхоналарни тозалаш тизимлари билан жиҳозлашга эътибор кучайтирилди. Даставвал корхоналарга ҳавони тозалаш камераларини ўрнатиш учун маблағ ва бу камераларни етказиб берувчиларни топишди. Ушбу замонавий қурилмалар зарарли чиқиндилар ҳажмини жуда камайтирмоқда.

Мирзачўлда пахта тозалаш саноати деярли 80 йилдан буён мавжуд. Лекин бу ерда табиатни муҳофаза қилиш учун кейинги икки йил ичида жуда кўп иш қилинди. «Бу муаммони биз бугунги кунда биринчи ўринга қўйдик, дейди «Сирдарьязаготхлопкопром» бирлашмасининг бош директори Собиржон Исмоилов. Чунки одамларга фақат маҳсулотни эмас, нормал турмуш шароитини ҳам яратиб бериш керак».

Г. ОГОРОДОВ,
(ЎзТАГ муҳбири).

Самарқанд универсал товар биржаси

ИШБИЛАРМОН КИШИЛАР ВА БЎЛҒУСИ БИЗНЕСМЕНЛАР ДИҚҚАТИГА!

1991 йил 1 ноябрь куни эрталаб соат 10.00 да САМАРҚАНД УНИВЕРСАЛ ТОВАР БИРЖАСИ навбатдаги ким ошди савдосини ўтказади.

Ким ошди савдосида бешта брокерлик ўрни сотишга қўйилади.

Брокерлик ўрнининг бошланғич баҳоси 150 минг сўм.

Кириш билетининг қиймати — 200 сўм.

Тўловни нақд пул ва ҳисобга ўтказиш йўли билан бажариш мумкин.

Ҳисоб-китоб счётимиз: 000521110, вилоят саноат-қурилиш банкининг бошқармаси МФО 733300.

ЎЗ ИМКОНИНГИЗНИ БОЙ БЕРМАНГ!

Манзилгоҳимиз: Самарқанд шаҳри, 703001, Охунбобоев кўчаси, 85«А».

Телефонлар: 33-04-12, 33-46-54, 33-47-54.

ЯНГИ ДОРИ ЯРАТИЛДИ

ЎЗБЕКИСТОН Фанлар академиясининг ўсимлик моддалари кимёси институт олимлари шифобахш гиёҳларнинг кимёвий, физик хоссаларини ўрганиб янги дори кашф қилишди. Яқинда лаборатория шароитида камол-шайр ўсимлигидан паноферал моддаси олинди. Олимлар уни паррандачилик фермаларида товуқларни семиртириш ва тухумга эртароқ киритишда жуда қўл келишини таъкидлашди. Бу ўсимлик асосан Фарғона, Самарқанд, Қашқадарё, Сурхондарё вилоятлари тоғларида ёввойи ҳолда ўсади.

Жумладан, шимолий кореялик ва афғонистонлик ҳамкасблар бу ерга келиб, фармокология соҳасидаги янгиликларни ўрганиб кетишди.

М. АЛИМОВА.

Йўқотишлар, айниқса болалар қалбига кучли таъсир қилади. Мактаб ўқувчилари ҳам давримиз ҳалокатларидан бири бўлган Орол фожиаси, ўзидан заҳар чиқарувчи кимё заводлари келтиражак салбий оқибатлар юзасидан чуқур мушоҳада юритмоқдалар. Турли воситалар билан ўз норозиликларини ифодалашмоқда.

СУРАТДА: Қўқон шаҳридаги 24-мактабда ўқувчилар ташкил этган тарих музейидан лавҳа.

Тоҳир ҲАМРОҚУЛ олган сурат.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Иқтисодийислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқарув қўмитаси шу қўмита аъзоси, Ўзбекистон республикаси халқ депутати С. С. Ғуломовга онаси **Мунаввар ҒАНИЕВАнинг** вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

«Халқ сўзи» — «Народное слово» рўзномасининг таҳрир ҳайъати ва жамоаси таҳрир ҳайъати аъзоси С. С. Ғуломовга онаси **Мунаввархон ҒАНИЕВАнинг** вафоти муносабати билан таъзия изҳор қиладилар.

Тошкент давлат техника дорилфунуни, касаба ташкилоти, «Экспериментал физика» кафедраси жамоалари кафедра доценти **Олимжон АҲМЕДОВнинг** вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия изҳор қилади.

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Н. С. САЪДУЛЛАЕВ.

Таҳрир ҳайъати: А. А. АБДУЛЛАЕВ, Ф. Й. АБДУРАҲИМОВА, И. Г. ВОЛКОВ, Д. М. ҒУЛОМОВА, С. С. ҒУЛОМОВ, З. И. ЕСЕНБОЕВ, А. И. КОВАЛЕВ (масъул котиб), Л. П. ҚАЮМОВ, Тоҳир МАЛИК, М. МУҲАММАДҚУЛОВА, С. Ф. МУҲИДДИНОВ (масъул котиб), Т. Э. НАЗАРОВ (бош муҳаррир ўринбосари), З. Қ. НОРМУҲАМЕДОВ, Л. Н. ПАК (бош муҳаррир ўринбосари), Т. Р. ПИДАЕВ, М. РУЗИМАТОВ, О. Р. САИДОВ (бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари), В. Н. СИГЕДИН, Ш. ТЕМУРОВ.

МУАССИС: Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши

МАНЗИЛГОҲИМИЗ: 700000, ГСП Тошкент шаҳри, Ленинград кўчаси, 19-уй

Телефонлар: 32-09-67, 33-07-48. Индекс: 64608. Буюртма № 6147. 118800 нусхада чоп этилади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитаси нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри, 700083, Ленинград кўчаси, 32-уй. Босишга топшириш вақти 21.00. Босишга топширилди 20.20. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12